

PROVERBIOS SUTIYOQ LIBRO

Kay Proverbios libroqa yachaysapakunapa pisi rimayllanpi yachaywan rimasqanku librom. Chay yachachikuykunapaq mana qonqarunapaqmi karqa pisi rimaykunalla. Chayna yachachikuykunawanmi ñawpaq tiempokunapiqa yachachiqku. Cheqap yachayniyoq kayqa qallarín Tayta Diosta respetaspa kasukuywanmi. Wakin yachachikuykunam ríman Diospa leyninman hina kawsanapaq, allin costumbreyoq kanapaq, allin kaqkuna rurananpaq, runakunawan imaynam kawsanapaq, negociokuna imaynam ruranapaq, humilde kanapaq, pacienciayoq kanapaq hinaspa autoridadkunawan imaynam portakunapaq.

Kay libroqa tawa parteman rakisqam kanman:

Punta kaq partem yachachiwanchik yachayqa runa hina ancha alabasqa kasqanmanta, Diospa yachayninmanta chaynataq chay yachayninman hina cielopas hinaspa kay pachapas tukuy imantin rurasqa kasqanmanta (1-9).

Iskay kaq partepiñataqmi kachkan “Salomonpa rimarisqan rikchanachiykuna” (10-29).

Kimsa kaq partepiñataqmi kachkan Agurpa rimasqankunawan Lemuelpa mamanpa rimasqankuna (30-31:9).

Tawa kaq partepiñataqmi kachkan alabasqa warmimanta (31:10-31)

Rikchanachiykunaqa imapaqmi servisqanmanta

1 Rikchanachiykunata Rey Salomonpa yachaywan rimasqankuna. Payqa karqa Rey Davidpa churin Israel nacionpa reyninmi.

² Kay yachaywan rimasqankunaqa yachayniyoq kanapaqmi.

Kay yachaywan rimasqankunaqa corregisqa kanapaqmi
chaynataq yachaywan rimasqankunapa
imam ninan entiendenapaqmi

³ chaynapi corregisqa kanapaq,
allin tanteaq kanapaq,
allin ruraq kanapaq,
allin costumbreyoq kanapaq,
Diospa munasqanta ruranapaq.

⁴ Kaykunataqa qellqarqa
pisi experienciayoqkunapas
allinta ruraspa sacre kananpaqmi
chaynataq entiendespa
yachaywan allinkunata akllanankupaqmi.

⁵ Yachayniyoq runapas uyarispanmi
aswan yachayniyoqraq kanqa.
Allin entiendeq runapas uyarispanmi allin kaq

consejota apakunqa

⁶ chaynapi rikchanachiykunata entiendenanpaq,
chaynapi tupanachiykunata entiendenanpaq,
chaynapi yachayniyoqkunapa nisqanta entiendenanpaq,
chaynapi watuchikunata entiendenanpaq.

⁷ Yachayniyoq kanapaqqa

Tayta Diostam respetana
tukuymanta puntataqa.

Mana yachayniyoq runaqa
desprecianmi yachayniyoq kaytapas.
Despreciantaqmi corregisqa kaytapas.

Mozokunapaq consejokunamanta

⁸ Churilláy, kasukuyá

taytaykipa anyasusqaykitaqa.
Churilláy, amayá qonqaychu
mamaykipa yachachisusqaykitaqa.

⁹ Chay nisusqaykikunaqa
umaykipi sumaq adornokuna hinam kanqa.

Chay nisusqaykikunaqa
kunkaykipaq collar hinam kanqa.

¹⁰ Churilláy, huchasapakuna engañayta
munasuptikiqa amayá munaychu.

¹¹ “Hakuchik ñoqaykuwan runa wañuchi”

nisuptikiqa amayá munaychu.
“Hakuchik inocente runata
toqllaman urmaykachi”
nisuptikiqa amayá munaychu.

¹² Nisunkimantaqmi:

“Ayata sepultura
millpuchkaq hinayá
inocente runakunata
chinkarachimusun.
Uku pachaman urmachiq hinayá
inocente runakunata
urmaykachimusun.

¹³ ¡Chaynapim achka-achka

riquezakuna kapuwasun!
¡Chaynapim tukuy qechumusqanchikwan
wasinchiktapas huntachisun!

¹⁴ Ñoqaykuwan kuskam partekita

chaskinki qamqa” nispa.
“Chulla wayqa qollqellam
llapanchikpaq kanqa” nispa.

¹⁵ Churilláy, amayá riychu paykunawanqa.

- Asurikuyá paykunapa ñanninmantaqa.
 16 Huchasapakunaqa chayllam kallpanku
 mana allinta ruramunankupaq.
 Huchasapakunaqa utqayllamanñam rinku
 pitapas wañuchimunankupaq.
- 17 Llapa pawaq animalkuna qawachkaptinmi
 yanqapaq toqllata churanku.
 18 Chaynam huchasapakunapas
 kikillanku wañunankupaq wateqanku.
 Vidankupa contranpimiki
 chaynataqa rurachkanku.
 19 Chaynam runamasinmanta qechuqkunaqa kanqa.
 Munapayasqankum kikillankuta wañurachinqa.

Yachaypa qayakusqanmanta

- 20 Yachaymi callekunapi qayakuchkan.
 Yachaymi plazakunapi qaparichkan.
 21 Runakunapa huñunakunan
 esquinakunapim qaparichkan.
 Llaqtapa punkun plazakunapim
 kaynata nichkan:
 22 “Pisi experienciayoq runakuna,
 ¿haykapikamataq pisi experienciayoq
 kayta munankichik?
 Asipayakuq runakuna,
 ¿haykapikamataq asipayakuyllata
 munankichik?
 Sonso runakuna,
 ¿haykapikamataq yachayta cheqninkichik?”
 23 Anyasqaykunata kasukuptikichikqa
 sonqoytam kicharisqaykichik.
 Anyasqaykunata kasukuptikichikqa
 piensasqaytam yachachisqaykichik.
 24 Qayachkaptiyimi mana munarqankichikchu.
 Makiyta haywariptiypas
 manam atiendewarqankichikchu.
 25 Aswanraqmi qamkunaqa consejasqaykunatapas
 mana chaskirqankichikchu.
 Aswanraqmi qamkunaqa anyasqaykunatapas
 mana munarqankichikchu.
 26 Chaynaqa ñoqapas asikusaqmi
 desgracia hamusuptikichik.
 Chaynaqa ñoqapas burlakusaqmi
 manchakusqaykichikkuna hamusuptikichik.
 27 Manchakusqaykichik

wayra-para hina
hamuptinmi asikusaq.
Desgraciakuna
Sinchi viento hina
hamuptinmi asikusaq.
Sasachakuyipi kaptikichikmi asikusaq.
Ñakarichisqa kaptikichikmi asikusaq.

- 28 Chay tiempopiqa qayakamuwaptikichikpas
manam contestasqaykichikchu.
Tutapaymanta maskawaspaykichikpas
manam tariwankichikchu.
- 29 Chaynatam rurasqaykichik
yachayta cheqnisqaykichikrayku.
Chaynatam rurasqaykichik
Tayta Dios respetaytapas mana akllasqaykichikrayku.
- 30 Manam munankichikchu
consejasqaykunata.
Manam chaskinkichikchu
tukuy anyasqaykunata.
- 31 Mana allin rurasqaykichikpa
ruruntam ñakarinkichik.
Mana allin consejasqaykichikpa
ruruntam amirunkichik.
- 32 Pisi experienciayoq runakunatam
chay pantarusqan wañurachinqa.
Sonso runakunatam
mana tanteoyoq kaynin chinkarachinqa.
- 33 Aswanqa segurom kawsakunqa
pipas uyariwaqniyqa.
Mana allinmantapas manam manchakunqachu
pipas uyariwaqniyqa.”

Yachayniyoq kayqa runakunapa allinninpaqmi

- 2** ¹ Churilláy, palabraykunatayá chaskiykuy.
Kamachisqaykunatayá sonqoykipi churaykuy.
- ² Churilláy, yachaytayá uyarispa atiendey.
Churilláy, entiendenaykipaqyá piensay.
- ³ Entiendeq kanaykipaqyá qayakuy.
Cuenta qokuq kanaykipaqyá qayakuy.
- ⁴ Qollqeta hinayá maskay.
Pakasqata hinayá maskay.
- ⁵ Hinaspaqa entiendenkim
Tayta Dios respetayta.
Hinaspaqa tarinkitaqmi

- Diospa yachayninta.
- ⁶ Tayta Diosmi yuyay qokuqqa.
Paymi palabranwan yachay qokuqqa.
Paytaqmi rimasqanwan entiendechikuqqa.
- ⁷ Diosqa munasqanman hina ruraqkunamanmi
allin kanankupaq yuyayta qoykun.
Payqa mana culpayoq kawsaqkunatam
imamantapas harkaykun.
- ⁸ Diosqa reglamenton kasukuqkunatam cuidan.
Diosqa paypi sonqoyoqkunatam waqaychan.
- ⁹ Chaynaqa entiendenkim allin rurayta.
Chaynaqa entiendenkim reglamenton kasukuyta.
Entiendenkitaqmi
Diospa munasqanman hina ruraytapas.
Entiendenkitaqmi
tukuy allinman hina kawsaytapas.
- ¹⁰ Yuyaymi sonqoykiman huntarinqa.
Yachaymi vidaykita kusichinqa.
- ¹¹ Yuyaymanaspam cuidakunki.
Allinta entiendes pam waqaychakunki.
- ¹² Chaynapim mana allin
kawsaymanta librakunki.
Mana allin rimaqkunamantam librakunki.
- ¹³ Chayna runakunaqa
manam Diospa munasqanman hinañachu
kawsachkankupas.
Chayna runakunaqa
tutayay ñanpi purichkaq hinam
kawsachkankupas.
- ¹⁴ Paykunaqa kusikunkuraqmi
mana allin rurasqankumantapas.
Anchataraqmi kusikunku
mana allin ruraykunamantapas.
- ¹⁵ Qewi-qewi ñankunapi purichkaq
hinam pantarunku.
Mana allinta kawsaspam pantarunku.
- ¹⁶ Yachayniyoq kaspapa librakunkim
mana reqsisqayki mana allin warmimanta.
Yachayniyoq kaspapa librakunkim
alabasuqniki pierdekuq warmimanta.
- ¹⁷ Chayna warmiqa
sipas kaptinraq casaraqnin qosantapas saqerunmi.
Chayna warmiqa
Dioswan contrato rurasqantapas qonqarunmi.
- ¹⁸ Chay warmipa wasinman riq ñanninta pipas rispaqa
wañuymanmi richkan.

Paypa wasinman riq ñanninta pipas rispaqa
wañusqakunapa kasqanmanmi richkan.

19 Chay warmiman llapallan yaykuqkunaqa
manam kutimunñachu.

Chay warmiman llapallan yaykuqkunaqa
manam wiñay kawsaymanqa rinqañachu.

20 Chaynaqa allin ñanta richkaq
hinayá kawsay.

Chaynaqa allin ruraqkunapa kawsasqanta
hinayá kawsay.

21 Diospa munasqanman hina kawsaqkunaqa
kay pachapim *yachanqaku.

Mana culpayoq kaq runakunaqa
kay pachapim hinalla takyanqaku.

22 Mana allin ruraqkunam ichaqa
kay pachamanta chinkachisqa kanqaku.

Traicionaqkunam ichaqa qora pilarusqa
hina kay pachamanta qechusqa kanqaku.

Yuyayniyoq kanapaq imaynam ruranamanta

3 ¹ Churilláy, amayá qonqaychu yachachikuyniykunata.
Churilláy, sonqoykipiyá waqaychay kamachikuyniykunata

² hinaptinga unay watakunam kawsakunki,
hinaptinga hawkallañam kawsakunki.

³ Ama qonqaspmá kuyapayakuq kanki.
Ama qonqaspmá cheqapllata rimanki.

Chaykunataqa kunkaykimanyá
collarta hina wallqakuruy.
Chaykunataqa tablapi qellqachkaq hinayá
sonqoykipi qellqaruy.

⁴ Hinaptinga Diospa chaynataq runakunapa
favorecesqanmi kanki.

Hinaptinga Diospa chaynataq runakunapa
requisqanmi kanki.

⁵ Tayta Diosllapiyá confiakuy
tukuy sonqoykiwanqa.

Amayá confiakuychu kikikipa
entiendesqallaykipiqa.

⁶ Tukuy kawsasqaykipiyá
yuyariy Tayta Diosta.

Paymi munasqanman hina
kawsachisunki qamta.

⁷ Amayá ancha yuyayniyoq
kasqaykipaqchu hapikuy.

Tayta Diosta respetaspaykiyá

- mana allinmanta asurikuy.
⁸ Chaynata ruraptikiqa cuerpoykipas
 hampisqaraqmi kanqa.
 Chaynata ruraptikiqa cuerpoykipas
 kallpanchasqaraqmi kanqa.
- ⁹ Tayta Diosta alabay
 tukuy kapuqnikipunawan.
 Tayta Diosta alabay
 llapallan kawsaynikipa punta kaq rurunkunawan.
- ¹⁰ Hinaptinga kawsaykuna taqenaykipas
 astawanmi huntarinqa.
 Hinaptinga uvas sarunayki
 uvaspa zumonwanmi llimparinqa.
- ¹¹ Churilláy, amayá despreciaychu
 Tayta Diospa castigontaqa.
 Churilláy, amayá hukmanyaychu
 Tayta Diospa anyasusqaykiwanqa.
- ¹² Tayta Diosqa kuyasqan runatam correjin.
 Taytapas kuyasqan churinta castigachkaq hinam
 payqa correjin.
- ¹³ ¡Mayna kusionqam yachayta tariq runaqa!
 ¡Mayna kusionqam allin entiendeq runaqa!
- ¹⁴ Yachay chaskisqanmi mastaq
 valen qollqemantapas.
 Entiendeq kayninmi mastaq
 valen qorimantapas.
- ¹⁵ Coral alhaja rumimantapas
 mastaraqmi valen yachayniyoq kayqa.
 Kuyayllapaq kaq tukuy imapas
 manam igualanchu yachayniyoq kaymanqa.
- ¹⁶ Yachayqa *alleq makinwanmi
 unay kawsakuyta qosunki.
 Yachayqa *ichoq makinwanmi apuyachisuspayki
 reqsisqata rurasunki.
- ¹⁷ Yachaypa yachachisqanwanqa
 runapas kusionqam kawsakunqa.
 Yachaypa yachachisqanwanqa
 runapas hawkallam kawsakunqa.
- ¹⁸ Yachayqa kawsay qokuq sacha hinam hatalliqninkunapaq.
 Yachayqa kusikuy qokuqmi hapiqnin runakunapaq.
- ¹⁹ Tayta Diosqa chay yachaywanmi
 kay pachata cimientarqa.

Tayta Diosqa chay entiendeywanmi
cielokunatapas takyachirqa.

²⁰ Yachayninwanmi toqyachimurqa
uku-uku lamar qochata.

Yachayninwanmi sullatapas
sullachimurqa puyukunamanta.

²¹ Churilláy,
allin kanaykipaq yachayniyoq kaytaqa
amayá qonqaychu.

Yachaywan allin kaqkuna akllaytaqa
amayá qonqaychu.

²² Chaykunaqa qamtam kawsachisunki.
Chaykunaqa kunkaykipi collar hinam adornasunki.

²³ Chaynaqa segurom purikunki ñannikipipas.
Chaynaqa manam mitkanqachu chakikipas.

²⁴ Siryikuspapas mana manchakuspam puñunki.
Siryikuspapas miskillatañam puñukunki.

²⁵ Qonqaymanta hamuq mancharikuypaq
kaqkunamantaqa manam manchakunkichu.

Mana allin runakunaman
hamuq desgraciamantapas
manataqmi manchakunkichu.

²⁶ Tayta Diosmi kanqa
anchallataña confiakunaykiqa.
Toqllawan hapisqa kanaykimantapas
paymi waqaychasunkiqa.

²⁷ Ama recelaspayá qoykuy mañakusuqnikimanqa.
Qoykuypuniyá qoykunaykipaq kachkaptinqa.

²⁸ Kunan qonaykipaq kachkaptinqa
amayá dejaychu paqarin punchawpaqqa.

²⁹ Runamasiki qampi confiakuchkaptinqa
amayá contranpiqa tanteaychu mana allintaqa.

³⁰ Yanqamantaqa amayá piwanpas churanakuychu.
Mana ofiendesuchkaptikiqa amayá churanakuychu.

³¹ Daño ruraq runamantaqa amayá envidiakuychu.
Amayá paypa kawsasqanman hinaqa kawsaychu.

³² Malvado runataqa Tayta Diosqa millakunmi.
Ichaqa munasqanman hina ruraqkunapiqa confiakunmi.

³³ Tayta Diosqa ñakanmi
mana allin ruraqpa wasinta.
Tayta Diosqa bendecinmi
allin ruraqkunapa *yachanantaqa.

³⁴ Burlakuqkunataqa paypas burlakunmi.
Humildekunataqa paypas favorecenmi.

³⁵ Yachayniyoq runakunaqa
herencia chaskichkaq hinam allin
reqsisqa kanqaku.
Mana yachayniyoqkunañataqmi
penqayman churasqa kanqaku.

Allinta kawsanapaq yachachikuykunamanta

- 4** ¹ Churikuna, uyariychikyá taytaykichikpa
corregisusqaykichikta.
Allin entiendeq kanaykichikpaqyá
uyariychik sumaqta.
- ² Ñoqaga allintam yachachirqaykichik
qamkunataqa.
Amamá qonqarunkichikchu
yachachikuyniykunataqa.
- ³ Ñoqapas taytaypa churin wawallaraq kaptiyimi,
ñoqapas mamaypa sapallan wawan kaptiyimi
- ⁴ taytay yachachiwaspan niwaq kaynata:
“Sonqoykipi hatalliy nisqaykunata,
hinaspayá kamachikuyniykunata kasukuy,
hinaspayá wiñaypaq kawsakuy.
- ⁵ Astawanqa maskay yuyayniyoq kaytayá.
Astawanqa maskay entiendeq kaytayá.
Amayá qonqaychu nisqaykunata.
Amayá rakikuychu nisqaykunamanta.
- ⁶ Yachayta mana saqeptikiqa
paymi waqaychasunki.
Chayta kuyaptikiqa
paymi cuidasunki.
- ⁷ Imamantapas puntataqa
yachaytayá maskay.
Imakuna maskanaykimantapas
entiendeq kayta maskay.
- ⁸ Yachayta hatunchaptikiqa
qamtam paypas hatunchasunki.
Yachayta hatalliptikiqa
paypas reqsisqatam rurasunki.
- ⁹ Umaykimanmi sumaq adornota churanqa.
Umaykimanmi sumaq coronata churanqa.”
- ¹⁰ Churilláy, uyarispayá hatalliy nisqaykunata.
Hatalliptikiqa masyachinqakum wataykikunata.
- ¹¹ Yachayniyoq runakunapa kawsasqanman hinam
yachachisqayki.
Diospa munasqanman hinam purichisqayki.
- ¹² Chaynata kawsaspaqa

manam sasachakuypichu kanki.

Chaynata kawsapaqa
mana mitkaqmi kanki.

13 Ama despreciaspayá
chaskiypuni corregisusqaykitaqa.
Kawsakunkim corregisusqaykita kasukuspaqa.

14 Amayá kawsaychu mana allin
ruraqkunapa kawsasqanman hinaqa.
Amayá kawsaychu mana allin runakunapa
kawsasqanman hinaqa.

15 Paykunapa kawsasqanmanta
karunchakuspayá
ama chaynataqa kawsaychu.
Paykunamanta rakikuruspaykiyá
paykunawanqa ama riychu.

16 Paykunaqa mana allinta
mana ruraspaqa manam puñunkuchu.
Pitapas mana allinman
mana urmaykachispankuqa
manam puñuytapas tarinkuchu.

17 Tanta mikuchkaq hinam
mana allinta ruranku.
Vino upyachkaq hinataqmi
daño rurayllapi kawsanku.

18 Allin ruraqkunapa vidanqa
chayraq achikyamuchkaq hinam.
Inti qespiramuspan
aswan-aswan punchawyarúq hinam.

19 Mana allin ruraqkunapa purisqanqa
tutayay hinam.
Imapipas mitkanankuta
mana yachaqkuna hinam.

20 Churilláy, uyariy nisqaykunata.
Churilláy, atiendey palabraykunata.

21 Tukuy tiempopiyá yuyay.
Sonqoykipiyá waqaychay.

22 Maskaqninkunatam palabrayqa kawsachin.
Tukuy cuerpontam hampi hina sanoyachin.

23 Piensasqaykikunatayá cuiday
tukuy ima cuidasqaykimantapas mastaqa.
Chay piensasqaykikunam
kawsachisunki qamtaqa.

24 Engañanaykipaqqa amayá yanqakunata rimaychu.
Pantachinaykipaqqa amayá llullata niychu.

25 Qamqa puntamanyá qaway.

- Qamqa ñawpaqllamanyá qaway.
²⁶ Cuidadowanyá puriy
 maymi sarusqaykita qawaspayki.
 Chaynata ruraspaykiqa
 segurom kawsakunki.
²⁷ Allin ñanmantaqa amayá muyuruychu.
 Mana allinkuna ruraymanqa amayá riychu.

Chuchumika warmimanta waqaychakunapaq

- 5** ¹ Churilláy, uyariy yachaywan nisqaykunata.
 Churilláy, atiendey entendimientowan nisqaykunata
² chaynapi allin kaqkunata akllanaykipaq,
 chaynapi yachaywan rimanaykipaq.
³ Miel hina miskillañam
 chuchumika warmipa rimayninqa.
 Aceitemantapas aswan llampuraqmi
 chuchumika warmipa rimayninqa.
⁴ Chaywanpas rurayninqa
 ajenjopa qatqen hinaraqmi llakichikun.
 Iskay filoyoq espadapa filonmantapas
 aswanraqmi kuchukun.
⁵ Chay warmiqa wañuymañmi richkan.
 Payqa wañuqkunapa kasqanmanmi richkan.
⁶ Chayna warmiqa wiñay kawsaytapas
 manam maskanchu.
 Pantaypi kawsasqantapas
 manam cuentata qokunchu.
- ⁷ Churillaykuna, chaynaqa uyariwaychikyá nisqaykunata.
 Churillaykuna, amayá rakikuychikchu nisqaykunamanta.
⁸ Karunchakuyá chay warmiman riq ñanmantaqa.
 Amayá asuykuychu paypa wasinpa punkunmanqa.
⁹ Mana chayqa kallpaykitam qowaq hukkunaman.
 Mana chayqa vidaykitam qowaq hukkunaman.
¹⁰ Mana chayqa mana reqsisqayki runakunam
 imaykikunawanpas saksarunmanku.
 Mana chayqa llamkasqaykipa ruruntam
 mana reqsisqaykipa wasinpi saksarunmanku.
¹¹ Chayna kaptinqa cuerpoyki tukunayaptinmi
 qepataña waqawaq.
 Chayna kaptinqa aychayki tukunayaptinmi
 qepataña waqawaq.
¹² Yanqataq niwaq:
 “Yanqam aburrikurqani corregiwaptinku.
 Manam tukuy sonqoywanchu
 chaskirqani anyawaptinku.

- 13 Yachachiwaqniykunapa niwasqantapas
manam kasukurqanichu.
Maestroykunapa niwasqantapas
manam uyarikurqanichu.
- 14 Yaqallamya tukuy desgraciapi rikuriruni.
Llaqtamasiykunapa qayllanpim
yaqalla tukuy desgraciapi rikuriruni.”
- 15 Yakunayasuptikiqa kikikipa
pozoykimantayá tomay.
Pozoykimanta pullpumuq
yakutayá tomay.
- 16 Pukyuykipi yakuqa
amayá callekunaman usuchunchu.
Kallpaq yakuykipas
amataqyá plazakunamanqa usuchunchu.
- 17 Qamllapaqyá kachun pozoykipi yakuqa.
Amayá qoychu mana reqsisqayki runakunamanqa.
- 18 Kapusuqniki pukyuyki hina warmikiqa
Diospa bendecisqanyá kachun.
Mozo kasparaq kasarasqayki warmikiwanyá
sonqoykiqa contentakuchun.
- 19 Payqa kachun kuyayllapaq
luwichu hinayá.
Payqa kachun kuyayllapaq
monte cabra hinayá.
Paypa ñuñullanwayá
tukuy tiempopi contentakuy.
Paypa kuyakuynillanwanyá tukuy
tiempopi wañurinaykikama contentakuy.
- 20 Churilláy ñimapaqtaq mana reqsisqayki warmiwanqa kusikuwaq?
Churilláy ñimapaqtaq runapa warmintaqa abrazawaq?
- 21 Runapa vidantaqa Tayta Diosmi sumaqta yachan.
Paykunapa kawsasqantapas paymi qawarayan.
- 22 Mana allin ruraq runataqa
mana allin rurasqanmi presocharun.
Mana allin ruraq runaqa
waskawan chaqnasqa hinam
huchankunawan rikurirun.
- 23 Mana corregikusqanraykum wañurunqa.
Loco hina rurasqanraykum pantarunqa.

Mana reqsisqa runamanqa mana garantizanamanta

6 ¹ Churilláy, runamasikita garantizaspaykiqa,
mana reqsisqayki runata garantizaspaykiqa

- ² rimasqaykiwanmi toqllaman hina
wichiykunki.
Rimasqaykiwanmi preso hina
hapirachikunki.
- ³ Chayna kaptinqa churilláy,
runapa makinpiña kasqaykiraykuyá
kaynata ruray.
Librakunaykipaqyá
kaynata ruray:
Humillakuspaykiyá amistadnikita chaylla ruegakamuy.
- ⁴ Chaynaqa amayá puñuywan hapichikuychu.
Chaynaqa amayá ratollapas puñuruychu.
- ⁵ Hapiq runamanta lluptichkaq luwichu
hinayá lluptikuy.
Pawaq animalta toqllawan hapiqmanta
hinayá ayqekuy.

Qellakuna anyanapaq yachachikuymanta

- ⁶ Yaw qella runa,
yachayniyoq kanaykipaqyá
sisita qawamuy.
Yaw qella runa,
yuyayniyoq kanaykipaqyá
imaynam kawsasqanta qawamuy.
- ⁷ Sisipaqa jefenpas manam kanchu.
Sisipaqa capatazninpas manam kanchu.
Sisitaqa manam pipas kamachinchu.
- ⁸ Chaywanpas payqa rutuy tiempopim
mikuyninta segurakun.
Chaywanpas cosecha tiempopim
mikunanta huñukun.
- ⁹ Yaw qella runa
iima horakamataq qamqa puñunki!
Yaw qella runa
iima horañataq qamqa hatarinki!
- ¹⁰ Puñuywan hapichikuspa
puñunaykikamam,
makikikunatapas chupqaruspa samanaykikamam
- ¹¹ yanqa purikuq runa suwarususpayki
wakchayarachisunki.
Salteaq runam mana imayoqta rikurirachisunki.

Mana allin ruraqkunapa imaynam kasqanmanta

- ¹² Mana penqakuq runaqa
llullakunata willakachakustinmi purin.
Mana allin runaqa

- llullakunata willakachakustinmi purin.
 13 Chay runaqa ñawinkunatam
 qemchityachin engañananpaq.
 Chay runaqa chakinkunawanmi
 señaschan engañananpaq.
 Chay runaqa dedonkunawanmi
 tupqen engañananpaq.
 14 Mana allinllatam
 tukuy tiempopi piensachkan.
 Mana allinllatam
 tukuy tiempopi yuyaymanachkan.
 Tukuy tiempopim
 runakunata peleanachichkan.
 15 Chayraykum qonqaymanta
 desgraciapi rikurirunqa.
 Huk ñawi qemchiyllapim
 pasaypaqtaña puchukarunqa.

Tayta Diospa millakusqankunamanta

- 16 Soqta huchakunatam cheqnin Tayta Diosqa,
 qanchis kaqtaqa pasaypaqtam millakun payqa:
 17 Cheqninmi hatun tukuq runata.
 Cheqninmi llulla rimaq runata.
 Cheqninmi inocente runa wañuchiqa.
 18 Cheqninmi mana allinkunata
 rurananpaq yuyaymanaqta.
 Cheqninmi mana allinta ruramunanpaq
 chaylla kallpaqta.
 19 Cheqninmi llullakuna rimaq testigota.
 Millakunmi wawqentinpuralla peleanachiqa.

Hukwan pierdekuy huchamanta

- 20 Churilláy, kasukuyá
 taytaykipa kamachisusqaykitaqa.
 Churilláy, amayá qonqaychu
 mamaykipa yachachisusqaykitaqa.
 21 Qasqoykipi adornota hinayá
 mana qonqaspa apaykachay.
 Kunkaykipi mana qonqaspa
 collarta hinayá apaykachay.
 22 Chaykunam puriptikipas pusasunki.
 Chaykunam puñuruptikipas harkasunki.
 Chaykunam rikchariptikipas rimapayasunki.
 23 Taytaykipa kamachisusqaykiqa mechero hinam.

- Mamaykipa yachachisusqaykiqa achkiy hinam.
 Taytaykipa anyakuyninqa
 wiñay kawsayman pusasuqnikim.
 Taytaykipa corregisusqaykiqa
 wiñay kawsayman pusasuqnikim.
- 24 Chay nisuusqaykikunam
 chuchumika warmimanta waqaychasunki.
 Sapaq warmipa alabasunaykimantam harkasunki.
- 25 Buenamoza kaynintaqa
 amayá sonqoykipi munapayaychu.
 Sumaqlaña ñawinkunaqa
 amayá sonqoykita suwachunchu.
- 26 Chuchumika warmiraykum qariqa rikurirun
 huk millpuy tanta hinallaña.
 Hukwan pierdekuq warmiñataqmi hapichkan
 chay qaripa llumpay precioyoq vidantaña.
- 27 Pipas marqayninpi ninata apaspanqa
 pachantam kañarachikun.
- 28 Pipas sansa hawanpi purispanqa
 chakintam ruparachikun.
- 29 Chaynam kanqa
 runamasinpa warminwan kakuq runaqa.
 Manam lluptinmanchu
 castigasqa kananmantaqa.
- 30 Manam pipas desprecianchu
 wakcha runa suwakuruptinqa.
 Manamá pipas desprecianchu
 yarqaymanta suwakuruptinqa.
- 31 Chaywanpas hapirachikuspanqa
 qanchis kuti mastam pagapunqa.
 Chaywanpas hapirachikuspanqa
 wasinpi lliw kapuqninwanmi pagapunqa.
- 32 Hukpa warminwan huchallikuq runaqa
 mana yuyayniyoq runam.
 Hukpa warminwan huchallikuq runaqa
 kikillan wañuchikuq runam.
- 33 Chayna runaqa maqachikuspanmi
 tukuyta nichikunqa.
 Manam pipas qonqanqachu
 penqaypi kasqantaqa.
- 34 Celoso kayninmi runapa piñakuyninqa.
 Manam hawkayanqachu
 vengakunan punchawpiqa.

³⁵ Manam chaskinqachu imataña pagaptinpas.
Manam pampachanqachu
achkallaña regalokunata qoptinpas.

Pierdekuq warmipa engañakuyninmanta

- 7** ¹ Churilláy, kasukuyá nisqaykunata.
Sonqoykipiyá churay kamachisqaykunata.
- ² Kamachisqaykunata kasukuspaqa
wiñaypaqmi kawsanki.
Ñawi ruruykita hinam
yachachikuyniykunata waqaychanki.
- ³ Dedoykipi anillota hinayá waqaychay.
Papelpi qellqachkaq hinayá sonqoykipi qellqay.
- ⁴ Yachaytayá niy: “Qamqa paniymi kanki” nispa.
Entiendeytañataq sutichay: “Aylluymi kanki” nispa.
- ⁵ Chaynapim chuchumika warmimanta
librasunki.
Chaynapim llampu rimaq sapaq warmimanta
librasunki.
- ⁶ Wasiypa ventananmanta qawarispaymi,
ventanaypa rejillasninmanta qawarispaymi
- ⁷ rikurqani pisi experienciayoq mozokunata.
Paykunamantam rikurqani
manaraq yuyayniyoq kaqta.
- ⁸ Callentam
warmipa yachanan esquinaman pasarqa.
Chayninta rispanmi
chay warmipa wasinman pasarqa.
- ⁹ Inti seqaykuytaña tutaykuchkaptinñataqmi,
astawan tuta chayaramuptinñataqmi
- ¹⁰ paywan tupaqnin huk warmi lloqsimurqa.
Pachapakusqa sacre chuchumika warmim
taripaykamurqa.
- ¹¹ Payqa rimaysapallaña warmim.
Payqa mana kasukuq warmim.
Wasinpipas mana takyaq warmim.
- ¹² Chay warmiqa callekunapiraqmi wateqachkan.
Chay warmiqa plazakunapiraqmi wateqachkan.
Llapa esquinakunapiraqmi wateqachkan.
- ¹³ Chay warmim mozota hapiruspan muchaykurqa.
Mana recelaspantaqmi payta niykurqa:
- ¹⁴ “Tayta Dioswan allin kasqaymantam
ofrenday kapuwachkan.
Prometesqay ofrendakunam
pagasqaña kachkan.

- 15 Chayraykum qanwan
tupaykuq lloqsimurqani.
Qamta qawaykuyta munaspaymi
tariramunaykama hamurqani.
- 16 Camaytam sumaq colchakunawan
qataramuni.
Egipto nacionmanta colorniyoq
lino colchawanmi qataramuni.
- 17 Mirra sutiyoq miski asnaqtam
camaymanpas hinaramuni.
Aloes sutiyoq miski asnaqtam
camaymanpas hinaramuni.
Canela sutiyoq miski asnaqtam
camaymanpas hinaramuni.
- 18 Rispanchikyá
aminanchikkama kuyanakamusunchik.
- 19 Manam wasipichu qosayqa.
Karutam illarun payqa.
- 20 Wayqapi qollqeta apaspanmi pasarqa.
Chawpi killatañam kutimunqa payqa.”
- 21 Hikutaspanmi mozota convencerachirqa.
Sumaqllaña rimayninwanmi payta pasachirqa.
- 22 Chayllataqmi mozopas
payta qatirikurqa.
Camalman bueyes richkaq
hinaraqmi pasakurqa.
Toqllaman wichiyoq luwichu
hinaraqmi wichiyoqurqa.
- 23 Sonqonta flecha pasarunankamam
wañunanta mana yachakunchu.
Toqllaman urpitu pawaykuq hinataqmi
chay mozopas wañuyman risqanta mana yachakunchu.
- 24 Chaynaqa uyariykuwaychikyá, churillaykuna.
Chaynaqa nisqaykunatayá atienyechik, churillaykuna.
- 25 Chay warmipa kawsasqanman hina
kawsaytaqa amayá piensayñachu.
Chay warmipa pantasqanta
hinaqa amayá pantayñachu.
- 26 Payqa achkaqtañam pantarachispan
heridasqata saqerun.
Nana-nanaq runakunatañam
wañusqata saqerun.
- 27 Wasinman riq ñanqa
wañuqkunapa kasqanmanmi richkan.

Wasinman riq ñanqa
wañuqkunapa kasqanmanmi chayachkan.

Yachaypa qayakuyninmanta

- 8** ¹ Qayakuchkaq runa hinam
yachayqa qayakuchkan.
Qaparichkaq runa hinam
entiendeyqa qaparichkan.
- ² Ñanpa hichpan alto moqokunapim
sayan qayakunanpaq.
Ñanpa pallqankunapim
sayaykun qayakunanpaq.
- ³ Llaqtaman yaykuna zaguankunapim
payqa qaparin.
Llaqtaman yaykuna punkukunapim
payqa qaparin:
- ⁴ “Runakuna, qamkunatam qayachkaykichik.
Runakuna, qamkunatam rimapayachkaykichik.
- ⁵ Pisi experienciayoq runakuna,
qamkunapas entiendeychikyá.
Sonso runakuna,
qamkunapas entiendeychikyá.
- ⁶ Uyariychikyá, ñoqaqa
sumaqlaña kaqkunatam rimasaq.
Uyariychikyá, ñoqaqa
Diospa munasqanman hinam rimasaq.
- ⁷ Cheqap kaqkunatam rimarisaq ñoqaqa.
Manam munanichu mana allinmanta rimaytaqa.
- ⁸ Allin kaqkunallamantam
rimani ñoqaqa.
Manam pantachinaypaqchu
rimani ñoqaqa.
Manam huchallichinaypaqchu
rimani ñoqaqa.
- ⁹ Tukuy nisqaykunaqa allinllam
entiendeqkunapaqqa.
Tukuy nisqaykunaqa Diospa munasqanman hinam
yachay maskaqkunapaqqa.
- ¹⁰ Chaynaqa qollqemantapas mastaq
corregisqaytayá chaskiychik.
Chaynaqa akllasqa qorimantapas mastaq
yachachisqaytayá chaskiychik.
- ¹¹ Yachayniyoq kaymi alhaja
rumikunamantapas aswan allinqa.
Imaña munasqaykipas

manam igualanmanchu chay yachaymanqa.

- 12 Ñoqa yachayqa kuska kawsakuq runakuna hinam
allin tanteaywan tupanakuni.
Yuyaymanaspa allin consejokuna tariq runa hinam
ñoqapas yachayta hatallini.
- 13 Tayta Diosta respetaq runaqa
cheqninmi mana allintaqa.
Ñoqapas cheqninim
orgulloso runatawan
hatunchakuq runataqa.
Ñoqapas cheqninim
mana allinlla kawsaq runatawan
llullalla rimaq runataqa.
- 14 Ñoqallam kani allin consejo qokuqpas.
Ñoqallataqmi kani yachaywan allin rurachiqpas.
Ñoqallam kani allin entiendechiqpas.
Ñoqallataqmi kani atiywan rurachiqpas.
- 15 Ñoqaraykum reykunapas allinta gobiernanku.
Ñoqaraykum autoridadkunapas allinta decretanku.
- 16 Ñoqaraykum kamachikuqkunapas
allinta kamachikunku.
Ñoqaraykum munaychakuqkunapas
allin arreglota ruranku.
- 17 Ñoqaqa kuyanim kuyawaqniykunataqa.
Tariwanqakum chaylla maskawaqniykunaqa.
- 18 Ñoqapim tarinmanku
apuyaytawan reqsisqa kaytaqa.
Ñoqapim tarinmanku mana tukuy
riquezatawan allin ruraytaqa.
- 19 Qorimantapas aswan allinqa
ñoqapa qosqaymi.
Qori-puromantapas aswan allinqa
ñoqapa qosqaymi.
Akllasqa qollqemantapas aswan allinqa
ñoqapa qosqaymi.
- 20 Allin ñanpi purichkaq runa hinam
ñoqaqa purini.
Derecho ñanpi purichkaq runa hinam
ñoqaqa purini.
- 21 Kuyawaqniykunamanmi
tupaqnin herenciaanta qoni.
Qori-qollqewanmi
paykunapa wasintapas huntachini.
- 22 Tukuy ima rurayta qallarichkaspanqa

- Tayta Diosmi hatalliwaraqña.
Rurasqankunatapas manaraq rurachkaspanmi
payqa ñawpaqmantaraq hatalliwaraqña.
- 23 Wiña-wiñaymantaraqmi ñoqaqa
nombrasqa karqani.
Kay pachapas manaraq unanchasqa kachkaptinmi
ñoqaqa churasqa karqani.
- 24 Uku-uku lamar qochakunapas
manaraq kachkaptinmi
rikurichisqa karqani.
Achka-achka yakuyoq pukyukunapas
manaraq kachkaptinmi
rikurichisqa karqani.
- 25 Orqokunapas manaraq takyachisqa kachkaptinmi
rikurichisqa karqani.
Moqokunapas manaraq rikurichkaptinmi
rikurichisqa karqani.
- 26 Kay pachatapas nitaq chakrakunatapas
Tayta Diosqa manaraqmi unancharqaraqchu.
Kay pachapa ñutu allpankunatapas
Tayta Diosqa manaraqmi unancharqaraqchu.
- 27 Cielokunatapas manaraq takyachichkaptinqa
chaypiñam karqani.
Uku-uku lamar qochapa muyuriqninta trazaptinqa
chaypiñam karqani.
- 28 Altokunapi puyukunata takyachiptinqa
chaypiñam karqani.
Kay pachapa uku-uku pukyunkunata
takyachiptinqa chaypiñam karqani.
- 29 Lindero churasqanmanta
mana pasanapaq lamar qochata kamachiptinqa
chaypiñam karqani.
Kay pachapa cimientonkunata trazaptinqa
chaypiñam karqani.
- 30 Payta ruraysiq maestro hinam
ñoqaqa karqani.
Paytam sapa punchaw kusichirqani.
Tukuy tiempom
paypa ñawpaqninpi kusikurqani.
- 31 Paypa unanchasqan kay pachapim
kusikurqani.
Runakunaraykum ñoqaqa
anchata kusikurqani.
- 32 Chaynaqa churillaykuna,
uyariwaychikyá qamkunaqa.

- Mayna kusionqam
yachachisqayman hina kawsakuqkunaqa.
- ³³ Corregisqayta kasukuspaya
yuyayniyoqña kaychik.
Yuyayta ama despreciaspayá
yuyayniyoqña kaychik.
- ³⁴ Mayna kusionqam corredorniyman
hamuspan suyapayawaqniy runaqa.
- ³⁵ Cheqap kawsakuytam tarirun
pipas tariwaqniyqa.
Tayta Diospa favornintam tarirun
pipas tariwaqniyqa.
- ³⁶ Ichaqa ñoqamanta karunchakuq runaqa
kikinpa contranpim huchallikuchkan.
Ichaqa llapallan cheqniwaqniykunaqa
wañuytam munachkan.

Mana yachayniyoq kaypa contranpim kachkan yachayniyoq kayqa

- 9** ¹ Yachaymi wasinta hatarirachin.
Qanchis pilarninkunatam llaqlarachin.
- ² Convidopaqmi animalkunata wañurachin.
Vinotapas alistaykuspam mesata mastarachin.
- ³ Serviqnin sipaskunawanmi
runakunata qayarachimun.
Llaqtapa altonkunamantaraqmi
paykunata qayarachimun:
- ⁴ “Pisi experienciayoqkuna,
asuykamuychik” nispa.
Mana ancha yuyayniyoqkunatam nichimun:
- ⁵ “Hamuychik mikuy preparasqayta mikunaykichikpaq.
Hamuychik alistasqay vinota tomanaykichikpaq.
- ⁶ Manaña pisi experienciayoq kaspaya kawsaychik.
Entiendeq runakuna hinayá
kawsaychik.”
- ⁷ Burlakuq runata pipas corregispaqa
despreciachikunqam.
Mana allin ruraq runata pipas qaqchaspaqa
insultachikunqam.
- ⁸ Burlakuq runata anyaspaqa
cheqnichikunkim.
Yachayniyoq runata anyaspaqa
kuyachikunkim.
- ⁹ Yachayniyoq runata consejaptikiqa

aswan yachayniyoqmi kanqa.
Allin ruraq runata yachachiptikiqa
aswan yachayniyoqmi kanqa.

¹⁰ Yachayniyoq kanapaqqa
Tayta Diostam respetana
tukuymanta puntataqa.
Entiendeq kanapaqqa.
Chuya Diostam reqsina
tukuymanta puntataqa.

¹¹ Ñoqaraykum nana-nanaq punchawkunata kawsakunki.
Ñoqaraykum achka-achka watakunata kawsakunki.

¹² Ancha yachayniyoq runa kaspaga
qamllapaqchá yachayniyoq kanki.
Burlakuq runa kaspaykiqa
kikillaykim ñakarinki.

¹³ Llumpay rimaysapa warmi hinam
sonso kayqa.
Mana imallapas yachaqmi
sonso kayqa.
Pisi experienciayoqmi
sonso kayqa.

¹⁴ Chayna warmiqa wasinpa punkunpiraqmi tiyan.
Llaqtapa alton patakunapiraqma tiyan.

¹⁵ Chaypi tiyaykuspanmi qayaypaq-qayan
ñannin pasaqkunata.
Chaypi tiyaykuspanmi qayaypaq-qayan
derecholla pasaqkunata:

¹⁶ “Pisi experienciayoqkuna, asuykamuwaychik”
nispa.

Mana ancha yuyayniyoqkunatam qayan:

¹⁷ “Mayna miskillañam suwakuspa tomasqa yakukunaqa.
Mayna miskillañam pakakuspa mikusqa tantakunaqa” nispa.

¹⁸ Ichaqa chay qayasqankunaqa manam yachanchu
chaypiqa almakuna tarikusqanta.
Ichaqa chay qayasqankunaqa manam yachanchu
uku pachaman risqankuta.

Rey Salomonpa rimarisqan rikchanachiykunamanta

(10:1-22:16)

10 ¹ Salomonmi rimarirqa kay rikchanachiykunata:

Yachayniyoq churiqa taytan kusichiqmi.

- Mana yachayniyoq wawaqa maman llakichiqmi.
- ² Yanqapaqmi mana allinta ruraspa apuyayqa.
Wañuymantam librakun allin rurayqa.
- ³ Allin ruraq runataqa Tayta Diosqa
manam dejanqachu yarqaymantaqa.
Mana allin ruraq runataqa manam
saksachinqachu imam munasqanwanqa.
- ⁴ Qellapakuspa llamkaq runaqa wakchayanqam.
Ganasllawanña llamkaq runaqa apuyanqam.
- ⁵ Cosechapi huñukuq runaqa allin
yachayniyoq churim.
Cosechapi puñukuq runaqa
penqayman churakuq churim.
- ⁶ Allin ruraq runaqa
bendecisqam kanqa.
Mana allin runapa rurasqanmi ichaqa
siminta taparunqa.
- ⁷ Allin runaqa
yuya-yuyarisqam kanqa.
Mana allin ruraq runapa sutinmi ichaqa
qonqasqaña kanqa.
- ⁸ Kamachikuykunatam kasukun
yachaywan tanteaq runaqa.
Desgraciapim rikurirunqa
yanqakuna rimaq runaqa.
- ⁹ Manam imatapas manchakunchu
mana huchallikuspa kawsakuq runaqa.
Huchallikuspalla kawsakuq runam
ichaqa hapirachikunqa.
- ¹⁰ Dañotam rurachkan
runamasinta qemchiq runaqa.
Desgraciapim rikurirunqa
yanqakuna rimaq runaqa.
- ¹¹ Toqyachkaq yaku hina kawsachikuqmi
allin ruraq runapa rimasqanqa.
Mana allin runapa rurasqanmi ichaqa
siminta taparunqa.

- ¹² Cheqnikuq runaqa peleollatam
qosnirichin.
Kuyakuq runaqa runamasinpa faltantam chinkachin.
- ¹³ Yachaywan rimasqam
allin entiendeq runapa rimasqanqa.
Mana tanteoyoq runaqa
wasanpi kaspiwan waqtapasqam kanqa.
- ¹⁴ Yachayniyoq runakunaqa rimarinanku
punchawkamam upallalla kakunku.
Mana yachayniyoqkuna rimaspankuqa
desgraciallatam apamunku.
- ¹⁵ Apu runapaqa kapuqninkunam
llaqtapa murallan hina amparaqnin.
Wakcha runapaqa mana imayoq kasqanmi
desgraciaman wichichiqnin.
- ¹⁶ Allin ruraq runapa pagonqa
cheqap kawsakuymi.
Mana allin ruraq runapa cosechasqanqa
huchanpa castigonmi.
- ¹⁷ Corregisqa kasqanta kasukuq runaqa
cheqap kawsaymanmi richkan.
Qaqchasqa kasqanta mana chaskiq runaqa
pantaymanmi richkan.
- ¹⁸ Lulla runaqa cheqnikuyllatam
sonqonpi hatallichkan.
Sonso runaqa cuento qepillam purichkan.
- ¹⁹ Rimaysapa runaqa huchallikuqllañam.
Pisi rimaq runaqa yachaysapallañam.
- ²⁰ Akllasqa qollqe hinam
allin ruraq runapa rimasqanqa.
Mana imapaq valeqmi
mana allin ruraq runapa piensasqanqa.
- ²¹ Allin ruraq runapa rimasqanqa
achkaqpa sonqontam saksaykachin.
Mana yachayniyoq runataqa
mana yachayniyoq kayninmi wañuchin.

- 22 Tayta Diospa bendicioninmi
apuyachin runataqa.
Tayta Diospa bendicionninqa
manam apamunchu llakikuytaqa.
- 23 Mana yachayniyoq runaqa kusikunmi
mana allin rurasqanmanta.
Allin entiendeq runaqa kusikunmi
yachayniyoq kasqanmanta.
- 24 Imapas manchakusqanraqmi
mana allin runataqa sucederun.
Allin ruraq runakunam ichaqa
munasqankuta chaskirun.
- 25 Sinchi wayra pasaruptinmi
mana allin ruraq runaqa chinkarun.
Allin ruraq runam ichaqa
wiña-wiñaypaq takyarun.
- 26 Kachaqnin runakunapaqqa
kirupas mancharichiq vinagre hinam
qella runaqa.
Kachaqnin runakunapaqqa
ñawipas waqachiq qosni hinam
qella runaqa.
- 27 Tayta Diosta respetaq runaqa
unaymi kawsakunqa.
Mana allin runakunapa watankunam
ichaqa pisilla kanqa.
- 28 Allin ruraq runakunapa suyasqanqa
kusikuyllam kanqa.
Mana allin ruraq runakunapa suyasqanqa
chinkachisqam kanqa.
- 29 Tayta Diospa munasqanman hina
kawsaq runataqa paymi amparachkan.
Mana chayna kawsaqqunatam
ichaqa puchukachichkan.
- 30 Allin ruraq runaqa
manam haykapipas tampikachanqachu.
Mana allin ruraq runakunam
ichaqa kay pachapipas mana takyanqachu.

- ³¹ Yachaywan palabrakunatam riman
allin ruraq runaqa.
Mana allinlla ruraq runapa qallunmi
ichaqa kuchusqa kanqa.
- ³² Allin ruraq runaqa yachaywanmi
riman agradopaq kaqkunata.
Mana allin ruraq runam
ichaqa riman mana allinllata.
- 11** ¹Tayta Diosqa millakunmi
mana cabal pesaq balanzataqa.
Tayta Diospa agradonpaqmi
cabal pesakunaqa.
- ² Hatun tukuq runakunaqa
penqaypim kanqaku.
Humillakuq runakunaqa
yachayniyoqmi kanqaku.
- ³ Diospa munasqanman hina ruraq runaqa
chayna rurasqanpa pusasqanmi.
Traicionaq runaqa
mana allin rurasqanpa chinkachisqanmi.
- ⁴ Qori-qollqeqa manam pitapas libranqachu
Diospa piñakuynin punchawpiqa.
Allin ruraymi ichaqa
wañuymanta libranqa.
- ⁵ Mana huchayoq kayninmi
runataqa allinta kawsachin.
Mana allin ruraq runatam ichaqa
mana allin rurasqankuna wichichin.
- ⁶ Diospa munasqanman hina kawsaqkunataqa
allin rurasqanmi libranqa.
Traicionaq runakunatam ichaqa
mana allin munasqankuna munaychakunqa.
- ⁷ Mana allin ruraq runa wañuruptinqa
tukuy ima suyasqankunapas chinkarunmi.
Mana allin ruraq runa wañuruptinqa
kallpanpi hapipakusqanpas chinkarunmi.
- ⁸ Allin ruraq runataqa
Tayta Diosmi sasachakuyninmanta libraykun.

Mana allin ruraq runatam ichaqa
chay sasachakuymán churaykun.

- ⁹ Dios mana yupaychaq runam rimayninwan
runamasinta dañarun.
Allin ruraq runakunam ichaqa
yachayninwan runamasinta librarun.
- ¹⁰ Allin ruraq runakunapa imankunapas miraptinqa
llaqtamasinkunam kusikunku.
Mana allin ruraq runakuna wañuruptinmi
ichaqa kusikuymanta qaparinku.
- ¹¹ Diospa munasqanman hina ruraqkuna
bendecisqa kaptinmi
llaqtapas hatunchasqa kanqa.
Mana allin ruraqkunapa rimayninwanmi
ichaqa llaqtapas tuñichisqa kanqa.
- ¹² Mana yuyayniyoq runaqa
runamasinta despreciaspanmi insultakun.
Allin entiendeq runam ichaqa
mana insultaspa upallakun.
- ¹³ Cuento qepi runaqa
pakananpaq kaqkunatam willakachakun.
Confianapaq runam ichaqa
pakananpaq kaqkunata waqaychaykun.
- ¹⁴ Allin consejaqkuna mana kaptinqa
nacionmi vencerachikunqa.
Achka consejaqkuna kaptinmi
ichaqa nacion salvakunqa.
- ¹⁵ Mana reqsisqanta garantizaq runaqa
llakipim rikurinqa.
Mana garantizay munaq runam ichaqa
mana sasachakuypichu rikurinqa.
- ¹⁶ Kuyapayakuq warmiqa
alabasqallañam kanqa.
Daño ruraq runam
ichaqa apuyayllata ganancha.
- ¹⁷ Kuyapayakuq runaqa
kikintapas allintam rurakun.

Mana kuyapayakuq runam ichaqa
kikillanta dañakun.

- 18 Mana allin ruraq runaqa
mana kaqllatam ganapas.
Allin kaqta ruraq runam ichaqa
cheqap pagonta ganapas.
- 19 Allin kawsaq runaqa
cheqaptam kawsachkan.
Mana allin kawsaq runam
ichaqa wañuyman richkan.
- 20 Tayta Diosqa millakunmi
huchallapi yuyaymanaqkunataqa.
Ichaqa kusikunmi
mana huchallikuspa kawsaqkunawanqa.
- 21 Mana allin ruraq runaqa
chaskinqapunim castigonta.
Allin ruraq runapa castanmi ichaqa
lluptinqa castigomanta.
- 22 Imaynam qorimanta anillo
kuchipa senqanpi rikurirun,
chaynam buenamoza warmipas
mana allinta piensaspanqa rikurirun.
- 23 Allin ruraq runakunaqa
allin kaqkunallatam munanku.
Mana allin ruraq runakunam ichaqa
Diospa castigasqan kanqaku.
- 24 Imallantapas qokuykuq runaqa
qosqanmantapas mastaraqmi chaskikunqa.
Paganantapas mana cabal pagakuq runam
ichaqa aswanraq pisirachikunqa.
- 25 Imallantapas qokuykuq runaqa
tukuy imayoqmi kanqa.
Yakuta saksaykachiqqas
saksasqam kanqa.
- 26 Kawsaykuna pakaruuq runataqa
runakunam ñakanqaku.
Kawsaykuna *rantikuq runapaqmi ichaqa

Diospa bendicionninta mañapunqaku.

- ²⁷ Allin kaqkunata maskaq runaqa
favortam tarirunqa.
Mana allin maskaq runatam ichaqa
mana allin hayparunqa.
- ²⁸ Qori-qollqenpi confiakuq runaqa
chakisqa rapi hinam wichirunqa.
Allin ruraq runakunam ichaqa
iklliriq rapi hina wiñarunqa.
- ²⁹ Wasinpi kaqkunata desgraciaman churaq runaqa
mana imayoqmi rikurirunqa.
Mana entiendeq runaqa
yachayniyoq runatam servinqa.
- ³⁰ Allin ruraq runapa vidanqa
sachapa rurun hina kawsachikuqmi.
Yuyayniyoq runaqa runamasin convencechiqmi.
- ³¹ Allin ruraq runaqa kay pachapim
pagonta chaskinqa.
Mana allin ruraq runapas
huchallikuqwan kuskam pagonta chaskinqa.

12 ¹Corregisqa kayta munaq runaqa
yachaytam munan.
Qaqchachikuy mana munaqmi ichaqa
asno kayta munan.

² Allin runaqa
Tayta Diospa favornintam chaskin.
Sacre runam ichaqa
Tayta Diospa sentencianta chaskin.

³ Mana allin kawsaq runaqa
manam takyanqachu.
Allin ruraq runakunam ichaqa
mana kuyunqachu.

⁴ Allin warmiqa qosanpa
umanpi kaq sumaq corona hinam.
Qosan penqachiq warmiqa
qosanpa tullunpi onqoy hinam.

- ⁵ Allin ruraq runakunaqa Diospa munasqanman hinam yuyaymananku.
Mana allin ruraq runakunam ichaqa engañollata consejanku.
- ⁶ Mana allin ruraq runakunapa rimayninqa wañuchinanpaq wateqaq runa hinam.
Diospa munasqanman hina ruraq runapa rimayninqa runamasin libraq hinam.
- ⁷ Mana allin ruraq runakunaqa vencechikuspam chinkanqaku.
Allin ruraq runakunapa castanmi ichaqa hinalla seguinqaku.
- ⁸ Runaqa yachayniyoq kasqanraykum alabasqa kanqa.
Huchalla piensaq runam ichaqa despreciasqa kanqa.
- ⁹ Mana mikunayoq allin reqsisqa runamantaqa despreciasqa kaspapas servienteyoq kaymi aswan allinqa.
- ¹⁰ Allin ruraq runaqa nanachikunmi animalninkunamanta.
Mana allin ruraq runam ichaqa mana yachanchu llakipayakuyta.
- ¹¹ Chakranpi llamkakuq runaqa saksanankama mikunayoqmi kanqa.
Yanqa purikuq runam ichaqa mana ancha yachayniyoq kasqanta reqsichikunqa.
- ¹² Mana allin runakunapa qechusqantam munapayan mana allin ruraq runaqa.
Allin sapichasqa sacha hinam wiñan allin ruraq runakunaqa.
- ¹³ Mana allin rimasqanmi urmaykachinqa mana allin runakunataqa.
Allin ruraq runakunaqa lloqsinqam sasachakuyninmantaqa.
- ¹⁴ Rimasqankupa rurunwanqa sapakamam saksanqaku.
Paykunaqa rurasqankuman hinam

pagonkuta chaskinqaku.

- 15 Mana tanteoyoq runapaqqa
tukuy rurasqankunam allinpaq rikchakun.
Yachayniyoq runam ichaqa
consejaqninkunata kasukun.
- 16 Mana tanteoyoq runaqa
piñasqa kasqantam chaylla qawachikun.
Yachayniyoq runam ichaqa
insultachikusqantapas pakaykun.
- 17 Cheqap willakuq testigoqa
imam kaqllatam willakun.
Llullakuq testigom ichaqa
engañollata willakun.
- 18 Nanay simikunam rimanku
espadawan tuksichkaq hina.
Yuyayniyoq runakunapa rimasqanmi
ichaqa hampi hina.
- 19 Cheqap rimaq runaqa
wiñaypaqmi takyanqa.
Llulla rimaq runam
ichaqa chaylla chinkanqa.
- 20 Mana allin piensaq runakunapa sonqonpiqa
engañollam kachkan.
Allin kaqkuna consejaq runapa sonqonpim
ichaqa kusikuylla kachkan.
- 21 Manam imapas pasanqachu
allin ruraq runataqa.
Mana allin ruraqkunam ichaqa
ñakarinqa tukuy mana allintaqa.
- 22 Tayta Diosqa cheqninmi
llulla rimaq runakunataqa.
Tayta Diosqa favorecenmi
cheqap rimaqkunataqa.
- 23 Tanteoyoq runaqa
manam alabakunchu yachayninmanta.
Sonso runam ichaqa
sutilla reqsichikun mana yuyayniyoq kasqanmanta.

- 24 Llamkakuq runaqa
munaychakuq runam kanqa.
Qella runam ichaqa
llamkachisqa kanqa.
- 25 Preocupasqa kaptinmi
runapa sonqon hukmanyasqa kachkan.
Kuyakuy palabrakunawanmi ichaqa
sonqon kuisisqa kachkan.
- 26 Allin ruraq runaqa
runamasintam allinta pusachkan.
Mana allin ruraq runam
ichaqa pantay ñanninta pusachkan.
- 27 Hapinan animaltam
mana qatipaykunchu qella runaqa
Pipaqpas ancha valorniyuqmi
allin llamkaq runaqa.
- 28 Cheqap kawsaymi
allinta ruraspa kawsayqa.
Manam pipas wañunqachu
allinta ruraspa kawsakuqqa.

13 ¹ Yachayniyoq churiqa
kasukunmi taytanpa correquisqanta.
Burlakuq runam ichaqa
mana kasunchu anyaqninta.

² Rimasqankunapa ruruntam
cosechanqa runaqa.
Daño rurayllatam munanku
traicionaq runakunaqa.

³ Rimasqanta cuidakuq runaqa
kikillantam cuidakun.
Rimaysapa runam ichaqa
kikillanta dañakun.

⁴ Qella runaqa munaspapas
manam tarinchu imatapas.
Allin llamkaq runam
ichaqa chaskin tukuy imatapas.

⁵ Lulla rimaykunataqa cheqinmi
allin ruraq runaqa.

Cheqnipaymi hinaspa penqaypaqmi
mana allin ruraq runaqa.

- ⁶ Allinkuna rurasqanmi harkan
mana culpayoc runataqa
Mana allin rurasqanmi
wichichin huchallikuq runataqa.
- ⁷ Kanmi apu tukuq runakuna
mana imankupas kachkaptin.
Kantaqmi wakcha tukuqkunapas
tukuy imankupas kachkaptin.
- ⁸ Qori-qollqenmi wañunanmanta libran
apu runataqa.
Pipa amenazakuyninpas manam imapas qokunchu
wakcha runataqa.
- ⁹ Allin ruraqkunapa kawsasqanqa
kusikuyta apamuq kanchay hinaraqmi.
Mana allin ruraqkunapa kawsasqanqa
wañuruq mechero hinaraqmi.
- ¹⁰ Atipanakuyllatam hatarichin
orgulloso runaqa.
Yachayniyoq runakunam
allin consejo chakiqkunaqa.
- ¹¹ Engañowan apuyaruqqa
chayllam menosyarunqa.
As-asllamanta apuyaruqqa
kapuqnintam mirachinqa.
- ¹² Runapa imapas suyasqan unamuptinmi
sonqon hukmanyarun.
Suyasqan rikurimuptinmi ichaqa
kawsay qokuq sacha hinaraq rikurirun.
- ¹³ Kamachikuyta despreciaq runaqa
despreciasqanmantam paganqa.
Kamachikuyta respetaq runam
ichaqa premiasqa kanqa.
- ¹⁴ Yachayniyoq runapa yachachikuyninqa
kawsachikuq yaku hinam.
Paypa yachachikuyninqa

wañuchi q toqllamanta lluptichiqnin hinam.

- 15 Pipapas favorecesqanmi
tantearispa ruraq runaqa.
Sasallañam
traicionaq runakunapa kawsasqanqa.
- 16 Yachaywanmi ruran
yachayniyoq runakunaqa.
Sonso kasqantam qawaykachikun
sonso runaqa.
- 17 Mana allin ruraq runaqa kachaptinkupas
sasachakuymammi wichiykun.
Allin willakuq runam ichaqa
hampi hinaraq allinyaykachikun.
- 18 Corregisqankuta mana chaskiq runaqa
wakchayaspam penqaypi kanqa.
Qaqchasqankuta kasukuq runam
ichaqa reqsisqa kanqa.
- 19 Ancha suyasqanta tariruspanmi
contentakun runaqa.
Sonso runakunam ichaqa
mana rakikuyta munanchu
mana allin ruraymantaqa.
- 20 Yachayniyoq runakunawan juntanakuspaykiqa
yachayniyoqmi kanki.
Sonso runakunawan juntanakuspa
ichaqa sasachakuypi kanki.
- 21 Huchallikuq runakunataqa
desgraciakunallam qatikachachkan.
Allin ruraq runakunaqa
allinkunawan premiasqam kachkan.
- 22 Allin runapa herencianqa
kanqa willkankunapaqmi.
Huchasapa runapa kapuqninkunaqa
kanqa allin ruraq runapaqmi.
- 23 Wakcha runapa llamkasqanpiqa
achka kawsaymi qespirun.
Ichaqa abusakuq runakunam
tarpukuyninta qechurunku.

²⁴ Mana kasukuq churinta
mana latigay munaq runaqa
churintam cheqnin.
Churin kuyaq runam ichaqa
chaylla corregin.

²⁵ Allin ruraq runaqa
saksanankamallam mikun.
Mana allin ruraq runam ichaqa
manaña saksarispa mikuylla-mikun.

14 ¹ Familianmantam nanachikun
yachayniyoq warmiqa.
Familiantam pierdechin
mana yuyayniyoq warmiqa.

² Diospa munasqanman hina kawsaq runaqa
Tayta Diostam respetan.
Pantaypi kawsaq runam ichaqa
Tayta Diosta desprecian.

³ Mana yuyayniyoq runaqa
hatun tukuspa rimasqamantam
castigasqa kanqa.
Yachayniyoq runam ichaqa
rimasqanwan waqaychasqa kanqa.

⁴ Taqepas vaciorayanmi
bueyeskuna mana kaptinqa.
Bueyeskunapa kallpanwanmi
ichaqa achka kawsaykuna kanqa.

⁵ Cheqap rimaq testigoqa
mana llullakuspanmi riman.
Llullakuq testigom ichaqa
llullallata riman.

⁶ Yachayta maskaspapas
burlakuq runaqa manam tarinchu.
Allin entiendeq runapaqmi ichaqa
yachay tariypas mana sasachu.

⁷ Karunchakuyá sonso runamantaqa.
Paypa rimayninpiqa
manam tarinkichu yachaykunataqa.

⁸ Yachayniyoq runaqa

entiendenmi imaynam kawsakuyta.
 Sonso runakunam ichaqa
 engañakuspa piensan yachayniyoq kasqanta.

⁹ Mana tanteoyoq runakunaqa
 culpayoq kasqankumantam asikunku.
 Diospa munasqanman hina kawsaqkunam
 ichaqa allin sonqoyoq kawsakunku.

¹⁰ Runaqa sonqollanpim yachan
 llakisqa kasqantaqa.
 Paypa kusikuyninwanqa
 Manam kusikunmanchu sapaq runaqa.

¹¹ Mana allin ruraqkunapa wasinqa
 chinkachisqam kanqa.
 Diospa munasqanman hina
 kawsaqkunapa yachananmi ichaqa takyanqa.

¹² Kanmi allin ñanman rikchakuq ñan.
 Ichaqa chay ñanpa tukupayninqa wañuyllam.

¹³ Asikuspanpas runaqa
 sonqonpim llakisqa kanman.
 Kusikuyninñataqmi
 llakikuyman tikrakunman.

¹⁴ Piensasqanpi pantaruq runaqa
 mana allin kawsasqanwanmi contentakun.
 Allin runam ichaqa
 allin kawsasqanwan contentakun.

¹⁵ Pisi experienciayoq runaqa creerunmi
 tukuy imapas nisqankuta.
 Yachayniyoq runam ichaqa
 entienden imaynam kawsananta.

¹⁶ Yachayniyoq runaqa mana allinmantam
 manchakuspan karunchakun.
 Sonso runam ichaqa
 atrevido kaspan kikillanpi confiakun.

¹⁷ Imatapas loco hinam ruran
 chaylla piñakuruq runaqa.
 Sacre runam ichaqa
 cheqnisqa kanqa.

- 18 Pisi experienciayoq runakunaqa
mana tanteoyoqmi kanqaku.
Yuyaysapa runakunam ichaqa
yachaywan coronasqa kanqaku.
- 19 Mana allin runakunam
allin runakunapa ñawpaqninpi humillakunqaku.
Mana allin ruraq runakunam
allin ruraqkunapa punkunpi humillakunqaku.
- 20 Amistadninkunapas cheqinmi
wakcha runataqa.
Achkallaña runakunam
kuyan apu runataqa.
- 21 Huchallikunmi
runamasin despreciaq runaqa.
Mayna kusionqam
ñakariqta llakipayaq runaqa.
- 22 Mana allinllapi yuyaymanaq runakunaqa
pantayllapim kachkanku.
Allin kaqkunapi yuyaymanaq runakunam
ichaqa kuyapayasqa kachkanku.
Allin kaqkunapi yuyaymanaqkunapas
confianza runakunam kachkanku.
- 23 Imapipas llamkaq runaqa
allin kaqkunatam tarin
Rimaylla-rimaq runaqa
wakchayayllatam tarin.
- 24 Yachayniyoq runakunataqa
qori-qollqenmi corona hina adornan.
Sonso runakunataqa
mana tanteoyoq kayninmi adornan.
- 25 Cheqap rimaq testigoqa
runamasintam libran.
Lulla rimaq testigoqa
engañokunallatam riman.
- 26 Tayta Dios respetaq runaqa
confianzallawanñam kawsakunqa.
Payta respetasqanraykum mirayninkunapas
allin amparasqa kawsakunqa.

- 27 Tayta Diosta respetayqa
kawsachikuq yaku hinam.
Chayqa kanqa wañuchi q toqllamanta
lluptichiqnin hinam.
- 28 Achka runata gobiernaq reyqa
allin reqsisqam kanqa.
Pisi runakunallata gobiernaspanmi
ichaqa penqaypi kanqa.
- 29 Anaq piñakuq runaqa
ancha entiende q runam.
Chaylla piñakuruq runaqa
mana tanteoyoq runam.
- 30 Allinlla piensa q runaqa
cuerpontam kawsachin.
Envidioso kayninmi ichaqa
tullunpi onqoy hina ñakarichin.
- 31 Mana imayoq runata ñakarichiq runaqa unanchaqnintam insultan.
Wakcha runa llakipaya q runam
ichaqa unanchaqninta hatunchan.
- 32 Mana allin rura q runaqa
desgracia hamuptinmi wichirunqa.
Allin rura q runaqa
wañuruspanpas amparaqniyoqmi kanqa.
- 33 Entiende q runapa sonqonpiqa
yachaymi kachkan.
Sonso runakunapa
kasqanpipas yachayqa reqsisqam kachkan.
- 34 Allin rura q runakunaqa
nacionnintam hatunchan.
Huchalla rura q runakunam ichaqa
nacionninta penqayman churan.
- 35 Reymi favorecen
yuyaywan serviqnin runataqa.
Piñakuyninpi castigasqam kanqa
penqayman churaqnin runaqa.

15 ¹ Allin simillawan contesta q runaqa
runamasinpa piñakusqantam tanichin.

- Nanay simiwan contestaq runam
 ichaqa astawanraq runamasinta piñachin.
- ² Yachayniyoq runakunapa siminmantam
 yachay lloqsin.
 Sonso runakunapa siminmantam
 ichaqa mana allin rimaykuna lloqsin.
- ³ Maypi kaq runatapas
 Tayta Diosqa rikuchkanmi.
 Mana allin runatapas
 allin runatapas payqa qawachkanmi.
- ⁴ Allin ruruq sachá hinam
 allin simiyóq runaqa.
 Runamasintam llakichin
 nina qallu runaqa.
- ⁵ Taytanpa corregisqantam desprecian
 mana yachayniyoq runaqa.
 Corregisqa kasqanta kasukuq runam
 yachayniyoq runaqa.
- ⁶ Allin ruraq runapa wasinpiqa
 achka qori-qollqem kachkan.
 Mana allin ruraqpa ganasqanpim
 ichaqa desgracia kachkan.
- ⁷ Yachayniyoq runakuna rimaspanqa
 yachaytam cheqechin.
 Sonso runakunam ichaqa
 mana chaynatachu cheqechin.
- ⁸ Mana allin ruraq runakunapa ofrendantaqa
 Tayta Diosqa millakunmi.
 Paypa munasqanman hina ruraq runakunapa
 mañakusqanqa agradonpaqmi.
- ⁹ Tayta Diosqa millakunmi
 mana allin ruraqkunapa kawsasqantaqa
 ichaqa kuyanmi
 allin ruray munaqkunataqa.
- ¹⁰ Nisyutam castigana
 allin kawsay mana munaq runataqa.
 Wañunqapunim
 anyasqa kayta cheqniq runaqa.

- 11 Tayta Diosqa qawachkanmi
wañusqakunapa kasqantapas.
Tayta Diosqa qawachkanmi
uku-pachatapas.
Yachachkantaqmi runakunapa imaynam
piensasqantapas.
- 12 Faltanmanta qaqchaqnintaqa
burlakuq runaqa manam kuyanchu.
Manataqmi yachayniyoqkunaman
hukllawakuytapas munanchu.
- 13 Runapa sonqon kuisqa kaptinqa
uyanpas kuisqam kanqa.
Sonqon llakisqa kaptinmi ichaqa
hukmanyasqa kanqa.
- 14 Allin entiendeq runaqa astawan
yachaytam munan.
Sonso runam ichaqa
mana tanteoyoq kayta munan.
- 15 Ñakariq runakunapaqqa sapa punchawmi
ñakariy punchawkunalla.
Kuisqa sonqoyoq runapaqmi ichaqa
punchawkunaqa fiesta punchawkuna hinalla.
- 16 Achka kapuqniyoq kachkaspa
llakisqa kaymantaqa
wakchalla kaspapas Tayta Diosta
respetaymi aswan allinqa.
- 17 Cheqninakuspa
wira aychayoq mikuruymantaqa
kuyanakuspa yuyu mikuylapas
mikuruymi aswan allinqa.
- 18 Chaylla piñakuruq runaqa
hatarichinmi churanakuyta.
Anaq piñakuq runam ichaqa
amachan atipanakuyta.
- 19 Qella runapaqqa ñanpas
kichka-kichka ñanmanmi rikchakapun.
Diospa munasqanman hina ruraq runapaqmi
ichaqa carreteraman rikchakapun.

- 20 Taytantam kusichin
yachayniyoq runaqa.
Mamantam desprecian
sonso runaqa.
- 21 Mana allinta piensariq runaqa
mana tanteoyoq kasqanwanmi kusikun.
Allin entiendeq runam ichaqa
pantaruspanpas allin kawsayman kutirikun.
- 22 Runapa ruray munasqanmi
mana qespinchu mana consultaspa rurasqanrayku.
Runapa imapas rurasqanqa qespinmi
achka consejaqkunata consultasqanrayku.
- 23 ¡Maynatam kusikun
allinta contestaruq runaqa!
¡Mayna allintaqmi
tiempollanpi rimarisqa palabraqa!
- 24 Wiñay kawsayman riq ñanqa wichaymanmi
richkan yachayniyoq runapaqqa.
Chayna kawsasqanmi
uku pachaman rinanmanta libran paytaqa.
- 25 Orguloso runapa wasintaqa
Tayta Diosmi tuñichin.
Viudapa linderonkunatam
ichaqa Tayta Dios takyachin.
- 26 Tayta Diosqa millakunmi
mana allin runakunapa tanteasqantaqa.
Tayta Diospa agradonpaqmi
allin sonqoyoqpa palabrankunaqa.
- 27 Engañowan ganay munaq runaqa
familiarmanmi desgraciata apaykunqa.
Sayniyachikuyta cheqniq runaqa
hawkam kawsakunqa.
- 28 Contestananpaqmi sumaqta piensan
allin kawsaq runaqa.
Yakuta hichachkaq hinam riman
mana allin ruraq runaqa.
- 29 Mana allin ruraq runakunamantam
Tayta Diosqa karupi kachkan.

Allin ruraq runakunapa mañakusqantam
ichaqa Tayta Dios uyarichkan.

³⁰ Kusisqa ñawiyuq runaqa runamasintam kusichichkan.

Allin noticiata willakuq runaqa
runamasintam kallpanchachkan.

³¹ Allin kawsananpaq anyasqa kasqanta
uyarikuq runaqa
yachayniyuq runakunawanmi yachanqa.

³² Corregisqa kasqanta mana kasukuq runaqa
kikillantam despreciakuchkan.
Anyasqa kasqanta uyarikuq runaqa
allin entiendeqñam kachkan.

³³ Tayta Diosta respetaq runaqa
yachayniyuq kananpaqmi corregisqa kanqa.
Puntataqa humillakunam
ancha reqsisqa kanapaqqa.

16 ¹ Runaqa sonqonpiqa tantean
munasqanman hinam.
Ichaqa rimaspaqa-rimanqa
Tayta Diospa munasqanman hinam.

² Runamanqa limpiopaqmi rikchakapun
tukuy ima rurasqanqa.
Ichaqa Tayta Diosmi tupun
runapa piensasqantaqa.

³ Tayta Diospa makinmanyá churay
imapas ruray munasqaykikunataqa.
Paymi qespichinqa
tukuy imapas ruranaykipaq
piensasqaykikunataqa.

⁴ Tayta Diosqa tukuy imatam rurarqa kikinpa tanteasqanta rurananpaq.
Mana allin ruraq runatapas
paymi rurarqa castiganan punchawpaq.

⁵ Llapa orgulloso runakunaqa
Tayta Diospa millakusqanmi kachkanku.
Cheqaptapunim paykunaqa
castigasqa kanqaku.

⁶ Cheqap kuyapayakuq kasqanraykum
Tayta Diosqa runata huchanmanta pampachaykun.

- Tayta Diosta respetaspam
runaqa mana allinmanta karunchakun.
- ⁷ Runapa allin kawsasqan
Tayta Diosta agradaykuptinqa.
Paymi enemigonkunata
hawkayaypi kawsachinqa.
- ⁸ Allinta ruraspa
asllapas ganasqanmi aswan allinqa
runamasinta engañaspa
runa apuyasqanmantaqa.
- ⁹ Runam tantean mayninmi puriyta
ichaqa Tayta Diosmi pusan mayninmi rinanta.
- ¹⁰ Reyqa Diospa rantinpim
riman sentenciaspanqa.
Manam traicionanmanchu
arreglota ruraspanqa.
- ¹¹ Cabal balanzawan cabal pesoqa
Tayta Diosmantam hamun.
Wayqapi pesakunapas paypa rurasqan kaspanmi
paymanta hamun.
- ¹² Reykunaqa mana allin ruraykunatam
millakunku.
Paykunaqa gobiernontam
allin ruraykunawan takyachinku.
- ¹³ Reykunapa agradonpaqmi
imam kaqllata rimaq runakunaqa.
Diospa munasqanman hina rimaqtaqa
kuyanmi reykunaqa.
- ¹⁴ Rey piñakuruptinqa
huk kaqninmi wañurunqa.
Yachayniyoq runam ichaqa
reypa piñakuyninta amachanqa.
- ¹⁵ Reypa uyan kuisqa kaptinqa
runam kawsanqa.
Paypa favorninñataqmi
tiempollanpi para hina kanqa.

- 16 Qori-puro tariymantapas
aswan allinqa yachay tariymi.
Akllasqa qollqe tariymantapas
aswan allinqa entiendey tariymi.
- 17 Diospa munasqanman hina ruraqkunaqa
sutillam mana allinmanta rakikunku.
Cuidakuq runakunaqa
vidankutam waqaychakunku.
- 18 Runaqa alto tukuq rikuriruspanmi chinkarun.
Runaqa orgulloso rikuriruspanmi wichirun.
- 19 Ñakariq runakunawan humillasqa kaymi aswan allinqa
orgulloso runakunawan qechusqanku qori-qollqe rakinakuyantaqa.
- 20 Tayta Diospa palabranta kasukuq runaqa tukuy imapim allin kanqa.
Tayta Diospi confiakuq runaqa
ancha kusionam kanqa.
- 21 Allin tanteaq runataqa
entendeppaqmi hapinqaku.
Allin simi runa rimaptinqa
runakunam convencekunqaku.
- 22 Kawsachikuq yaku hinam
yachayniyoq runapaq yachayniyoq kayninqa.
Mana tanteoyoq runata corregiyqa
mana kaqlam kanqa.
- 23 Allin yachayniyoq runaqa
yachanmi imaynam rimayta.
Chayna rimasqanwanmi
pitapas convencechin allinta.
- 24 Miel hina miskillañam
kuyakuywan pipapas rimasqanqa.
Runapa sonqonpaqqas chaynataq tullunkunapaqqas
hampi hinaraqmi chaykunaqa.
- 25 Kanmi allin ñanman
rikchakuq ñan
ichaqa chay ñanpa tukupayninqa wañuyllam.
- 26 Yarqaymanta kasqanmi
llamkachin llamkaq runataqa.
Mikunayasqanmi

llamkananpaq ganaschan paytaqa.

- 27 Mana penqakuyniyuq runaqa
mana allinllatam tanteachkan.
Rimasqankunapas
ratarichkaq nina hinaraqmi kachkan.
- 28 Mana allinllata ruraq runaqa
runamasinkunatam peleanachin.
Cuento qepi runapas
kuyanakuqkunatam rakinachin.
- 29 Daño ruraq runaqa
engañanmi amigonta.
Mana allinta kawsananpaqmi
pantarachin amigonta.
- 30 Ñawinkuna qemchityachiq runaqa
mana allinkunata rurananpaqmi tanteachkan.
Simin kachupakuruq runaqa
mana allin rurasqanmantam willakuchkan.
- 31 Kawsayninpi allinta ruraspa
machuyaruq runapaqqa
umanpi sumaq corona hinam
soqonkunaqa.
- 32 Kallpasapa soldadomanta aswan allinqa
anaq piñakuq runam.
Llaqta venceq runamantapas aswan allinqa
kikillan controlakuq runam.
- 33 Runaqa Diospa munayninta yachananpaqmi
choqan suerteta.
Iman rurananmi ichaqa
hamun Tayta Diosllamanta.

17 ¹ Chaki tantallatapas mikuspa
hawka kawsakuymi aswan allinqa fiestakunata ruraspa
peleollapi kawsaymantaqa.

² Taytanta penqayman churaq churipim
munaychakunqa yachayniyoq sirvienteqa.
Chay churipa wawqenkunawan kuskam
herenciatapas chashinqa.

³ Qollqetawan qoritaqa ninawan chulluchispam
yachana allin kasqanta.
Chaynatam Tayta Diospas
prueban runapa sonqonta.

⁴ Mana allin ruraq runaqa
mana allin runapa rimasqantam chaylla uyarin.
Lullakuq runapas
daño rurananpaq piensaq runapa rimasqantam
chaylla uyarin.

⁵ Unanchaqnintam insultan
wakcha runamanta burlakuq runaqa.
Castigasqapunim kanqa
desgraciapi kaq runamanta kusikuq runaqa.

⁶ Yuyaqkunapa willkankunaqa
umankupi sumaq corona hinam.
Churi-wawankunapa tayta-mamankuqa
adornonku hinam.

⁷ Rumi sonqo runapa miskillaña rimasqanqa
manam tupanchu.
Kamachikuq runapa llulla rimasqanqa
manataqmi tupanchu.

⁸ Alhaja rumi hinam
Sayniyaq runapa regalo qosqanqa.
Maypipas munasqantam
tarin chayna regalowanqa.

⁹ Pipapas faltanta pakaykuq runaqa
kuyanakuyllatam hatarichin.
Pipapas faltanta willakachakuruqmi ichaqa
kuyanakuqkunata cheqninachin.

¹⁰ Entiendeq runaqa chaskikunmi
pipa anyasqantapas.
Sonso runatam ichaqa
mana imapas qokunchu
pachak kutikama azotesqapas.

¹¹ Mana kasukuq runam
maskan mana allinllata,
chayraykum payman kachanqaku
mana llakipayaqnin runata.

- 12 Wawachankuna suwarachikuq ukumariwan
tuparuymi kanman aswan allinqa
mana tanteaspa rurananpaq
kachkaq sonso runawan tuparuymantaqa.
- 13 Pipas runamasinta allin rurasqanmanta
mana allinwan pagaptinqa
manam asurinqachu
mana allinpas wasinmantaqa.
- 14 Qocharayaq yakuta kacharichkaq hinam
pleito qallarichiq runaqa.
Manaraq llumpayta atipanakuchkaspa
asurikuymi aswan allinqa.
- 15 Mana allin runata
allin runapaq pipapas chaskisqantaqa
Tayta Diosqa millakunmi.
Allin runata mana allin runapaq
pipapas chaskisqantaqa
Tayta Diosqa millakunmi.
- 16 Sonso runaqa
manam rantinmanchu yachaytaqa.
Qollqewanqa manam rantinmanchu
mana tanteoyoq kachkaspanqa.
- 17 Tukuy tiempopim cheqap amigoqa kuyakun.
Sasachakuy tiempopipas wawqe hinaraqmi kuyakun.
- 18 Mana tanteaq runaqa
pipapas garantizaqninmi rikurirun.
Chay rurasqanwanmi payqa
runamasinmanta cuentallikuqña rikurirun.
- 19 Peleayllatam munan
mana kasukuq runaqa.
Desgraciatam maskakuchkan
alabancero runaqa.
- 20 Manam allintaqa kawsanmanchu
huchalla yuyaymanaq runaqa.
Desgraciapa hapisqallanmi
tikranpakuna rimaq runaqa.
- 21 Sonso runapa taytanqa
llakisqallam kachkan.

Rumi sonqo runapa taytanqa
mana kusikuyniyuqmi kachkan.

²² Kuisqalla sonqoyuq runaqa
sanoy-sanoymi kanqa.
Llakisqalla sonqoyuq runam
ichaqa onqosqalla kanqa.

²³ Mana allin ruraq runaqa pakasqallapim
regalota chaskikuchkan.
Allin arreglo mana rurasqa kananpaqmi
chaynata rurachkan.

²⁴ Entiendeq runaqa
yachayniyuq kayllatam maskachkan.
Sonso runam ichaqa
mana haypay atinakunallata maskachkan.

²⁵ Sonso runaqa taytanta piñachiqlam.
Sonso runaqa mamanta llakichiqlam.

²⁶ Allin ruraq runata multayqa
manam valenchu.
Diospa munasqanman hina kawsaq runata
castigayqa manam valenchu.

²⁷ Ancha yachayniyuqmi
pisilla rimaq runaqa.
Mana chaylla hukmanyaruqmi
entiendeq runaqa.

²⁸ Mana tanteoyuq runa upallakuptinqa
yachayniyuqpaqraqmi hapinku.
Upallakuq runataqa
entiendeq runapaqraqmi hapinku.

18 ¹ Runamasinmanta rakikuq runaqa
kikillanpaqmi imatapas maskachkan.
Allin tanteaqkunapa consejasqantam
payqa harkakuchkan.

² Sonso runaqa
manam munanchu entiendeyta.
Aswanqa munanmi
piensasqankunalla uyarichikuyta.

- ³ Penqaymanmi churakun
mana allin ruraq runaqa.
Penqaypiña kaptinñataqmi
runakuna insultanqa.
- ⁴ Uku-uku yaku hinam
runapa rimayninkunaqa.
Toqyaq yaku hinam
yachaywan rimasqankunaqa.
Llimpariq mayu hinam
yachaywan rimasqankunaqa.
- ⁵ Manam valenchu
mana allin ruraqman
pipas sayapakuyninqa.
Manataqmi valenchu
allin ruraqpa asuntonta
mana allinta arreglaptinqa.
- ⁶ Sonso runataqa
rimayllanmi peleanachin.
Rimasqanwantaqmi payqa
azoteqninta qayachin.
- ⁷ Sonso runapa
rimasqanqa desgraciamanmi pusachkan.
Payqa rimasqallanwanmi
kunkanman waskata churakuchkan.
- ⁸ Cuento qepi runapa rimasqankunataqa
miski mikuyta hinam runaqa millpurun.
Chay rimasqankunaqa
uyariqnin runapa ukunmanmi pasaykurun.
- ⁹ Imapas rurasqankuna tuñichiqlanmi
rikchakun qella runaqa.
Wawqentin hinaraqmi
kachkanku paykunaqa.
- ¹⁰ Mana tuñichiy atina torre hinam
Tayta Diosqa.
Allin ruraq runaqa paymanmi
amparakunanpaq kallpaykunqa.
- ¹¹ Apu runapa kapuqninqa
mana vancey atina llaqtamanmi rikchakapun.
Apu runapa qori-qollqenqa

amparakuna alto-alto perqamanmi rikchakapun.

- 12 Pipas alto tukuq karuspanqa
chinkachisqam kanqa.
Pipas humillakuq kaspanqa
allin reqsisqam kanqa.
- 13 Manaraq allinta uyarichkaspan
rimaq runaqa
mana tanteoyoq kasqantam qawachikun.
Mana allinta uyarichkaspan
rimaq runaqa
penqaypi kasqantam qawachikun.
- 14 Onqoq runataqa kallpanchakusqanmi
hatarichinman.
¿Pitaqsi hukmanyasqa
runataqa kallpanchanman?
- 15 Entiendeq runaqa allin yachaytam tarin.
Yachayniyoq runaqa
allin yachaytam uyarin.
- 16 Regalo apasqaqa
punkukunapas kicharikunmanmi.
Chay regalowanqa
munayniyoq runakunawanpas tupanmanmi.
- 17 Punta quejakuq runam
allin ruraq runaman rikchakunqa.
Sapaq runa tapupayaptinmi ichaqa
llulla kasqanta hapirachikunqa.
- 18 Suerteta choqasqañam
pleitoqa taninman.
Atiyniyoq runakunatapas
suertetaqmi rakinanman.
- 19 Piñachisqa wawqeqa
mana yaykuy atina llaqta hinam.
Pleiteanakuyqa mana yaykuy atina
wasipa cerrojon hinam.
- 20 Runaqa rimasqankunawanmi
mikuywan hina saksanqa.
Siminmanta lloqsisqankunawanmi
mikuywan hina saksanqa.

- ²¹ Runaqa wañunqapas otaq
kawsanqapas rimasqanraykum.
Allin rimakuq runaqa
imaynapas kanqa rimasqanraykum.
- ²² Allin kaqtam tarikun
allin warmiwan casarakuq runaqa.
Tayta Diospa favornintam hayparun
chayna warmiwan casarakuq runaqa.
- ²³ Wakcha runaqa ruegakuspanmi
rimapayakun.
Apu runam ichaqa qaqcharisparaq
contestakun.
- ²⁴ Kanmi runapa amigon tukuq runakuna.
Kantaqmi wawqemantapas
aswan confiakunaraq amigokuna.

19 ¹ Tikranpa rimaq sonso runamantaqa
wakcha kaspapas
mana culpayoq kawsakuymi aswan allinqa.

- ² Mana sumaqta piensarispa
afanakuyqa manam valenchu.
Hawanpa-ukunpi imapas rurayqa
manam valenchu.
- ³ Mana tanteoyoq runapa rurasqankunaqa
pantayllamanmi pusan.
Chaywanpas rabiaruspanmi
Tayta Diostaraq acusan.
- ⁴ Apu runapa qori-qollqenmi
paypa amigonkunata achkayachin.
Wakcha runatam ichaqa wakcha kaynin
amistadninkunamantapas rakinachin.
- ⁵ Llullakuq testigoqa
castigasqapunim kanqa.
Llulla rimaq runaqa
castigasqapunim kanqa.
- ⁶ Allin sonqoyoq runapa favornintam
achkallaña maskanku.
Qokuq runataqa llapallankum

amistadnin kanankupaq maskanku.

⁷ Wakcha runataqa cheqninmi
llapallan wawqenkunapas.
Paymantaqa karunchakurunmi
amistadninkunapas.
Manam pipas kanñachu
rimapayaptinpas.

⁸ Yachay tariq runaqa
kikillantam kuyakun.
Entiendey kuyaq runaqa
allin kaqtam tarikun.

⁹ Llullakuq testigoqa
castigasqapunim kanqa.
Lulla rimaq runaqa
chinkachisqapunim kanqa.

¹⁰ Sonso runapa kusionqalla kawsakuyninqa
manam valenchu.
Munaychakuq runakunapi
sirvientepa gobiernasqanpas
manataqmi valenchu.

¹¹ Anaq piñakuq runam
yachayniyoq runaqa.
Ofiendeqkunata pampachaspanmi
alabasqa kanqa.

¹² Malta leonpa qapariynin hinaraqmi
reypa piñakuyninqa.
Pastopi sulla hinaraqmi
reypa favorninqa.

¹³ Taytantam llakichin
sonso runaqa.
Sutupayamuq para hinaraqmi
atipanakuq warmiqa.

¹⁴ Herencia riquezataqa
tayta-mamankumantam chaskinku.
Yachayniyoq warmitam
ichaqa Tayta Diosmanta chaskinku.

¹⁵ Qellakuyninmi runataqa

- miskillataña puñuchin.
Qella runataqa
yarqachikusqanmi ñakarichin.
- ¹⁶ Kawsakunqam
Diospa kamachikuynin kasukuq runaqa.
Diospa munasqanta despreciaqmi
ichaqa wañunqa.
- ¹⁷ Tayta Diosmanmi prestan
wakcha runaman qoykuq runaqa.
Chayna rurasqanmantam paymanpas
Tayta Dios pagapunqa.
- ¹⁸ Warmallaraq kachkaptinyá
churikitaqa corregiy.
Wañuyman ama rinanpaqyá
paytaqa corregiy.
- ¹⁹ Anchallaña piñakuq runataqa
castigasqa kananpaqmi saqenki.
Castigomanta libraspaykiqa
wakin castigomantapas chaylla-chayllam libranki.
- ²⁰ Kasukuy consejasusqaykita.
Chaskiy corregisusqaykita.
Chaynapim tarinki yachayta.
- ²¹ Runaqa imataña ruraytapas tanteanmanmi,
aswanqa rurasqaqa kanqa
Tayta Diospa munasqallanmi.
- ²² Apuyaruy munasqanmi
runataqa penqayman churarunqa.
Wakcha runa kaymi
llulla runamanta aswan allinqa.
- ²³ Respetaqnin runataqa
Tayta Diosmi kawsachin.
Mana allinmanta harkaspanmi
tukuy imayoqta kawsachin.
- ²⁴ Qella runaqa makintam
haywarin platoman.
Ichaqa manam imatapas
apaykunchu siminman.

- ²⁵ Pisi experienciayoq runapas yuyaytam hapinqa
burlakuq runata castigaptikiqa.
Imatapas entiendenqam entiendeq runata qaqchaptikiqa.
- ²⁶ Penqayman churaspan llakichiq churim taytanta maqaq runaqa.
Penqayman churaspan llakichiq wawam mamanta qarqoq runaqa.
- ²⁷ Churilláy, corregisqa kayta manaña munaspaykiqa
yachay palabrakunamantam pantachkanki qamqa.
- ²⁸ Llulla rimaq testigoqa
allin arreglo ruraymantam burlakun.
Mana allin ruraq runaqa
mana allinkunallawanmi contentakun.
- ²⁹ Burlakuq runakunapaqmi
castigokunaqa chaylla kachkan.
Sonso runapa wasanpaqtaqmi
azotekunapas chaylla kachkan.

20 ¹ Vinowanmi runaqa
burlakuq runa rikurirun.
Poqosqa aqawanñataqmi
qaparkachaq runa rikurirun.
Chaykunata upyaspa pantaruspaqa
manaña yachayniyoqmi rikurirun.

- ² Malta leonpa qapariynin hinam
reypa piñakuyninqa.
Vidanpa contranpim huchallikun
reyta piñachiq runaqa.
- ³ Alabasqa runam
atipanakuymanta asurikuq runaqa.
Mana tanteoyoqmi
churanakuyta qallarichiq runaqa.
- ⁴ Tarpuy tiempo kachkaptinpas
qella runaqa manam yapunchu.
Cosecha tiempo maskaptinpa
manam imanpas kapunchu.
- ⁵ Pozopi uku-uku yaku hinam
runapa tanteayninpa.
Imayna horqoytapas yachanmi
entiendeq runaqa.

- ⁶ Achka runakunam alabakunku
kuyapayakuq kasqankumanta.
¿Pitaqsi tarinman
imapipas confiakuna runata?
- ⁷ Mana culpayoqmi kawsakun
allin ruraq runaqa.
iMayna kosisqam kachkanku
paypa churinkunaqa!
- ⁸ Queja arreglananpaq tiyananpi
rey tiyaykuspaqa
qawarispallanmi chinkarachin
mana allintaqa.
- ⁹ Manam pipas ninmanchu:
“Sonqoyqa limpiasqañam” nispa.
Manam pipas ninmanchu:
“Huchaykunamanta limpiasqañam kani” nispa.
- ¹⁰ Tayta Diosqa cheqninmi
mana cabal kaq pesotaqa.
Tayta Diosqa cheqninmi
mana cabal kaq kullutaqa.
- ¹¹ Rurasqankunawanmi mozoqa
imaynam kasqanta reqsichikun.
Diospa munasqanman hina kawsasqantam
reqsichikun.
- ¹² Rinritaqa Tayta Diosmi rurarqa uyarikunanpaq.
Ñawitaqa Tayta Diosmi rurarqa qawakunanpaq.
- ¹³ Amayá puñukuqlaqa kaychu,
mana chayqa wakchayarunkim.
Rikchaspaga saksaykunkim.
- ¹⁴ Rantiqmi *rantikuqta nin:
“Kaynikiqa manam valenchi” nispa.
Pasakuspanñataqmi alabakun:
“Allintam rantiruni” nispa.
- ¹⁵ Qoriwan alhaja rumim
ancha valorniyooqqa.
Chaykunamantapas aswan valorniyooqraqmi
yachaywan rimaq runaqa.

- 16 Mana reqsisqan runata pipas garantizaptinga
chay runapa pachantayá prendapaq hapiy.
Huklaw llaqtayoq runata pipas garantizaptinga
chay runapa pachantayá prendapaq hatalliy.
- 17 Runaqa anchallatañam gustan
llullakuspa ganasqam mikuytaqa.
Ichaqa siminmi
aqopa huntasqam rikurirunqa.
- 18 Tanteasqaykikunata allinta qespichiy
allinta consejachikuspayki.
Guerrapi peleay
allinta consejachikuspayki.
- 19 Cuento qepi runaqa
manam secretota hatallinchu.
Rimaysapa runawanqa
amayá anchata puriychu.
- 20 Tayta-maman ñakaq runaqa mechero
hinam wañurunqa.
Chay mecheronqa
ancha tutayaypim wañurunqa.
- 21 Apuyaruyta munaruspa
qallariyninpi chaylla imapas armakurusqanqa
qepa punchawkunapim
manaña kusichinqachu hatalliqnintaqa.
- 22 Ama haykapipas rimaychu:
“Vengakurusaqmi” nispaqa.
Tayta Diosllapi hapipakuspa
suyay librasunaykipaqa.
- 23 Tayta Diosqa cheqinmi
mana cabal kaq pesotaqa.
Manataqmi agradonpaqchu
engañakuq balanzakunaqa.
- 24 Runataqa Tayta Diosllam pusachkan
mayman rinanpaqpas.
Manam pipas yachakunchu
imaynam vidan kanantapas.
- 25 Manam valenmanchu Tayta Diosman

imapas chaylla sapaqcharuyqa.
Toqlla hinam kanman
mana tanteaspa chay rurarusqanqa.

- 26 Yachayniyoq reyqa
mana allin ruraqkunatam
wayrachichkaq hina cheqechin.
Paykunataqa trillachkaq hinam
trillanapa ruedanwan sarurachin.
- 27 Tayta Diospa mecheron hinam
runapa conciencianqa.
Chay conciencianmi kuchun-kuchunta
kanchan runapa sonqontaqa.
- 28 Kuyapayakuq confianza reyqa
allintam takyanqa.
Kuyapayakuywan gobiernaptinga
gobiernonmi allinta takyanqa.
- 29 Mozokunapa kallpanqa
paykunapa adornon hinam.
Yuyaqkunapa soqo chukchanqa
paykunapa adornon hinam.
- 30 Heridayoq kanankama maqaspam
runamantaqa mana allinta qechuna.
Azotewan waqtapaspam runapa sonqonmantaqa
mana allinta qechuna.

21 ¹Reypa piensasqanqa Tayta Diospa atiyinpinim
kachkan *parqona yaku hina.
Tayta Diosmi munasqanman hina
reyta piensachin parqona yaku pusachkaq hina.

- ² Runamanqa allinpaqmi rikchakapun
tukuy ima rurasqanqa
ichaqqa Tayta Diosmi tupun
runapa piensasqantaqa.
- ³ Animal wañuchipunamantapas mastaqqa
Tayta Diosqa munan allin ruranatam.
Animal wañuchipunamantapas mastaqqa
Tayta Diosqa munan allin arreglo ruranatam.
- ⁴ Hatun tukuspa

- apuyaruy munayqa hucham.
 Mana allin ruraqkunapa
 kawsasqanqa hucham.
- ⁵ Ganaswan llamkakuq
 runapa yuyaymanasqanqa apuyachinqam.
 Mana tanteaq runapa chaylla rurasqanqa
 wakchayachinqam.
- ⁶ Imaynam wañuy munaq runapa samaynin
 chinkarun,
 chaynam llullakuywan huñusqa riquezapas
 chinkarun.
- ⁷ Mana allin ruraq runakunapa daño rurasqanqa
 castigomanmi aysan paykunata.
 Paykunaqa manam munanchu
 Diospa munasqanman hina rurayta.
- ⁸ Qewi-qewi ñan hinam
 huchasapa runapa vidanqa.
 Chuya yaku hinam
 Diospa munasqanman hina rurayqa.
- ⁹ Wasipa qatan cuartochapi *yachakuyumi
 aswan allinqa
 atipanakuq warmiwan
 hatun wasipi yachaymantaqa.
- ¹⁰ Mana allin rurayllatam munan
 mana allin ruraq runaqa.
 Chayna runaqa manam
 llakipayanchu runamasintaqa.
- ¹¹ Pisi experienciayoq runapas
 burlakuq runata castigaptinkuqa
 yachayniyoqñam rikurirunqa.
 Yachayniyoq runata anyaptinkuñataqmi
 astawan yachaysaparaq rikurirunqa.
- ¹² Allin ruraq Diosqa qawarayanmi
 mana allin ruraq runapa familiaantaqa.
 Desgraciamanmi qaykun
 mana allin ruraq runakunataqa.
- ¹³ Wakchakunapa ruegoqusqanta
 mana uyariy munaq runataqa qayakuqtipas
 manam pipas

contestanqachu paytaqa.

- 14 Pakasqallapi regalo qosqanmi
runapa piñakuyninta tanichin.
Secretollapi pagaykuypas
runapa anchallaña rabiakuynintam tanichin.
- 15 Allin arreglo rurayqa
kusichinmi allin ruraq runata.
Ichaqa mancharichinmi
mana allin ruraq runata.
- 16 Allin tanteowan kawsasqanmanta pantaruq runaqa
wañuqkunapa kasqanpim samanqa.
- 17 Kusikuyllata kuyaq runaqa
wakchallam kanqa.
Vinotawan fiestakunalla kuyaq runaqa
manam haypanqachu apuyaymanqa.
- 18 Mana allin ruraq runaqa
Allin ruraq runapa rantinpim ñakarinqa.
Traicionaq runaqa Diospa munasqanman hina
ruraqkunapa rantinpim ñakarinqa.
- 19 Chunniquipi *yachakuymi kanman allinqa
atipanakuq lisa warmiwan yachaymantaqa.
- 20 Yachayniyoq runapa wasinpiqa kapunmi
qori-qollqewan tukuy imankunapas.
Sonso runam ichaqa
yanqachan tukuy kapuqninkunatapas.
- 21 Allin rurayta munaspa kuyapayakuq runaqa
cheqap kawsaytam tarinqa.
Payqa allinta ruraspanmi
allin reqsisqa kanqa.
- 22 Yachayniyoq runam vancen
valeroso runakunapa defiendesqan llaqtata.
Tuñirachinmi confiakusqanku
mana yaykuy atina murallata.
- 23 Imam rimasqan cuidakuq runaqa
sasachakuykunamantam librakunqa.
- 24 Runa tukuspa

ancha piñakuruq runatam tratanku:
 “Qamqa kanki runa tukuqllaña,
 orgulloso, burlakuq runam” nispanku.

²⁵ Qella runataqa munapayasqanmi
 wañurachinraq.

Mana llamkay munasqanmi
 paytaqa wañurachinraq.

²⁶ Payqa tukuy punchawmi
 munaylla-munan imatapas.
 Allin ruraq runam ichaqa
 qokuykun imallantapas.

²⁷ Mana allin ruraqkunapa animal ofrecesqantaqa
 Tayta Diosmi millakun.
 Mana allin sonqonwan ofrecesqankuraykum
 Tayta Diosqa millakun.

²⁸ Llullakuq testigoqa chinkachisqam kanqa.
 Allin uyariq runam ichaqa rimarikunqa.

²⁹ Mana allin ruraq runaqa
 hawka tukuq runam.
 Diospa munasqanman hina ruraq runaqa
 hawkalla kawsakuq runam.

³⁰ Runapa yachayninwan entiendeq kayninqa
 manam valenchu Tayta Diospa contranpiqa.
 Runapa allin consejaq kayninqa
 manam valenchu Tayta Diospa contranpiqa.

³¹ Guerrapaqmi alistana caballotaqa.
 Chaywanpas Tayta Diosmi vencechin guerrapiqa.

22 ¹Qori-qollqeyoq kaymantapas
 aswan allinqa allin reqsisqa kaymi.
 Qori-qollqeyoq kaymantapas aswan allinqa
 kuyasqa runa kaymi.

² Apupas-wakchapas chullallam kanku.
 Iskayninkum Tayta Diospa unanchasqan kanku.

³ Tanteoyoq runaqa desgracia sucedenanta
 qawarispami asurikun.
 Pisi experienciayoq runañataqmi
 chayninta pasaykuspan ñakarikun.

- ⁴ Tayta Diospa qayllanpi humillakuspa
respetaqnin runaqa kapuqnioqmi kanqa.
Reqsisqa kaspataqmi
unaypaq kawsakunqa.
- ⁵ Pantaypi kawsaq runaqa kichkakunapa,
toqllakunapa kasqanpi purichkaq hinam.
Vidan cuidaq runaqa chaykunamanta
karunchakuq hinam.
- ⁶ Imaynam kawsananpaqyá
yachachiy warmataqa.
Yuyaqña kaspapas
manam pantanqachu payqa.
- ⁷ Apu runam munaychakun
wakcha runakunapi.
Prestaq runañataqmi
munaychakun prestakuqninpi.
- ⁸ Ñakarichiq runaqa
desgraciallatam cosechanqa.
Tukurunqam paypa varanqa.
- ⁹ Runamasin llakipayaq runaqa
paypa bendecisqanmi kanqa.
Wakchakunaman mikuykachisqanraykum
bendecisqa kanqa.
- ¹⁰ Burlakuq runata qarqoruptikiqa
churanakuykunapas tukurunqam.
Pleiteanakuyipas chaynataq
insultanakuyipas tanirunqam.
- ¹¹ Limpio sonqoyoq kayta munaq runaqa
reypa amistadninmi.
Miskillaña rimaq runaqa
reypa amistadninmi.
- ¹² Cheqap yachaytaqa
Tayta Diosmi cuidan.
Engañaq runapa rimasqantaqa
mana kaqmanmi churan.
- ¹³ Qella runam nin:
“Leonqa hawapim kachkan” nispa.
“Callepim wañurachiwanman” nispa.

- 14 Uku-uku pozo hinam
 pierdekuq warmipa rimayninga.
 Tayta Diospa ñakasqan runaqa
 chay pozomanmi wichiynkunqa.
- 15 Yanqakunallapim
 piensan warmaqa.
 Latigowan correjisqam ichaqa
 chaymanta karunchakunqa.
- 16 Apuyanarayku wakchata ñakarichiq runaqa
 wakchayanqapunim.
 Apu runaman qoq runapas wakchayanqapunim.

Yachayniyoq runakunapa nisqankunamanta

- 17 Atiendespayki sumaqta uyariy yachayniyoq
 runakunapa rimasqankunata.
 Sumaqta atiendey ñoqapa yachachisqaykunata.
- 18 Sonqoykipi waqaychaptikim kusichisunki.
 Chaylla rimanaykipaqmi simillaykipi kapusunki.
- 19 Tayta Diospi confiakunaykipaqmi
 kunanqa kaykunata yachachisqayki.
- 20 Kimsa chunka yachachikuykunatam
 qellqarqani qampaq.
 Kaykunatam qellqarqani
 qamta consejaspay yachachinaypaq
- 21 chaynapi cheqap palabrakunapa
 cheqap kasqanta yachanaykipaq,
 chaynapi kachasuqnikimanqa cheqap
 palabrakunata willanaykipaq.

- 1 -

- 22 Wakcha kasqanraykuyá
 wakchamantaqa ama suwakuychu.
 Humilde runataqa amayá
 juzgadopi ñakarichiychu.
- 23 Tayta Diosmi paykunataqa
 chay asuntonpi defiendenqa.
 Chay qechuqninkunamantam
 Tayta Diospas qechunqa.

- 2 -

- 24 Ama amigo kaychu
 chaylla piñakuq runawan.
 Ama puriychu

chaylla rabiakuq runawan.

- ²⁵ Mana allin vidantam yacharuwaq.
Hinasпам toqllaman hina urmaykuwaq.

- 3 -

- ²⁶ Ama garantizaychu pitapas
debekuq runataqa.
Amataq qoychu
paymantaqa prendatapas.
²⁷ Mana chayqa paganaykipaq mana kaptinmi
qechusunkiman puñunayki camatapas.

- 4 -

- ²⁸ Amayá asurichiychu ñawpaqmantaraq
churasqa linderokunataqa.
Amayá asurichiychu abueloykikunaparaq
churasqan linderokunataqa.

- 5 -

- ²⁹ Reykunatam servinqa empeñowan llamkaq runaqa.
Manam servinqachu mana ancha reqsisqa runakunataqa.

- 6 -

- 23** ¹ Munaychakuq runawan
mikunaykipaq tiyaspaykiqa
qawarikuyá pipa qayllanpim
tiyasqaykita.
² Mikuysapa kasqaykitam aguantankipuni.
Mana chayqa cuchillowanyá
wañurachikuyuni.
³ Ama munapayaychu
mesanpi miski mikuyninkunataqa.
Engañollam kanman
chay mikuyninkunaqa.

- 7 -

- ⁴ Amayá apuyaruyllapiqa afanakuychu.
Entiendespayá amaña afanakuychu.
⁵ Qawarikuptikiqa manañam
kanqachu qori-qollqeqa.
Anka hina rikurirusпам
pawakunqa qori-qollqeqa.
Cieloman anka pawachkaq hinam
pawakunqa qori-qollqeqa.

- 8 -

- ⁶ Maqlla runawanqa ama mikuychu.
Amataq miski mikuynintapas munapayaychu.
⁷ Chay mikuypa precionpi tanteaspanmi
payqa nisunki:
“Mikuy, tomay” nispaswanqa
manam allin sonqowanchu nisunki.
⁸ Aslla mikusqaykitapas vomitarunkim.
Miskillaña rimasqaykimantapas pesakurunkim.

- 9 -

- ⁹ Ama allinninpaq rimapayaychu
sonso runataqa.
Payqa desprecianqam
tanteowan rimapayasqaykitaqa.

- 10 -

- ¹⁰ Amayá asurichiychu
ñawpaqmantaraq churasqa linderokunataqa.
Amataqyá hapikuykuychu
mana tayta-mamayoqpa allpantaqa.
¹¹ Paykunapaq reclamaq Diosqa
ancha atiyniyoqmi.
Qampa contraykipi paykunapa
asunton valechiqua Diosmi.

- 11 -

- ¹² Sonqoykipiyá hatalliy corregisusqaykitaqa.
Uyarispaykiyá kasukuy yachachisusqaykitaqa.

- 12 -

- ¹³ Warma correjiytaqa amayá recelaychu.
Payta azoteptikiqa manam wañurunqachu.
¹⁴ Paytam azotewan correginki
hinaspaqa wañunanmantam libranki.

- 13 -

- ¹⁵ Churilláy, yachayniyoq kaptikiqa
sonqoymantam kusikusaq ñoqaqa.
¹⁶ Diospa munasqanman hina rimaptikiqa
tukuy sonqoywanmi kusikusaq ñoqaqa.

- 14 -

- ¹⁷ Huchallikuq runakunamantaqa
amayá envidiakuychu.

- Sapa punchaw Tayta Dios respetaytaqa
amayá qonqaychu.
- 18 Chayna kaptinqa hamuq punchawnikikunam
allinlla kanqa.
Suyasqaykipas manataqmi
yanqapaqchu kanqa.

- 15 -

- 19 Churilláy, sumaqta uyarispaykiyá
allin yachayniyoqña kakuy.
Diospa munasqanman hinayá
tukuy sonqoykiwan kawsakuy.
- 20 Tomakuq runakunawanqa
ama hukllawakuychu.
Llumpay aycha mikuqkunawanpas
amataq hukllawakuychu.
- 21 Wakchayanqam tomakuyllapi-mikukuyllapi
kakuq runakunaqa.
Puñunayachikuq kaspankum
lata pachawanña churakunqa paykunaqa.

- 16 -

- 22 Taytayki kasqanrayku
kasukuy taytaykita.
Mamayki payayaruptinqa
amataq despreciaychu payta.
- 23 Cheqaptawan yachaytaqa
rantichkaq hinayá armay.
Amayá chaykunataqa *rantikuruychu.
Corregisqa kaytawan entiendeytaqa
rantichkaq hinayá armay.
Amayá chaykunataqa rantikuruychu.
- 24 Allin ruraq runapa taytanmi
payrayku anchata kusikun.
Allin yachayniyoqpa taytanmi
payrayku anchata kusikun.
- 25 Qamraykuyá tayta-mamayki kusikuchun.
Qamraykuyá wachakusuqniki kusikuchun.

- 17 -

- 26 Ñoqallapiyá tukuy sonqoykiwan
piensay churilláy.
Imaynam kawsasqaytayá qawariy
churilláy.
- 27 Uku-uku pozo hinam
pierdekuq warmiqa.

Kichki pozo hinataqmi
chuchumika warmiqa.

28 Suwa hinam

payqa wateqan runata.
Payqa pierderachinmi
achka runata.

- 18 -

29 ¿Pitaq: “Ay, ay” nispa nin?

¿Pitaq: “Nanawanmi” nispa nin?

¿Pitaq atipanakuyupi purin?

¿Pitaq quejanakuyupi purin?

¿Pitaq mana imamanta maqachikun?

¿Pitaq anta-antallataña qawakun?

30 Chayna ruraqkunaqa

vino upyaypi demoraqkunam.

Chayna ruraqkunaqa

preparasqa vino maskaqkunam.

31 Ama munapayaychu vinotaqa pukaryiptin.

Ama munapayaychu copapi kanchariptin.

Ama munapayaychu

llampullaña millpusqa kaptin.

32 Qepatañam kachukuq culebra hina

kachurusunkiman.

Venosapa culebra hinam

nanarachisunkiman.

33 Ñawikikunam hukmankunata

qawanqa.

Sonqoykimantam mana allin rimaykuna

lloqsimunqa.

34 Lamar qochapa chawpinpi

puñuchkaq hinam rikurirunki.

Buquepa hatun kaspinpa puntanpi

puñuchkaq hinam rikurirunki.

35 Mallaqyaruspañaqmi ninki:

“Maqawarqakum ichaqa

manam nanawanchu” nispa.

“Takawarqakum ichaqa

manam musyanichu” nispa.

Chaywanpas ninkiraqmi:

“Mallaqyaruspayqa yapatawanmi

vinota upyamusaq” nispa.

- 19 -

24 ¹Mana allin runakunamantaqa
amayá envidiakuychu.

Amataqyá paykunawan
hukllawakuytaqa munapayaychu.

- ² Paykunaqa daño rurayllamantam piensanku.
Runamasinku ñakarichiyllamantam rimanku.

- 20 -

- ³ Yachaywanmi wasitaqa hatarichina.
Yuyaywanmi wasitaqa cimientana.
⁴ Yachaywanmi wasipa cuartonkunataqa huntachina.
Kuyayllapaq kaqkunawanmi wasitaqa huntachina.
Kusichikuq riquezawanmi wasitaqa huntachina.

- 21 -

- ⁵ Yachayniyoq runaqa
kallpasapa kasqantam qawachikun.
Yachayniyoq runaqa
kallpanmanmi astawanraq yapaykun.
⁶ Consejachikuspaykim guerrataqa ruranki.
Achkaqwan consejachikuspam vencenki.

- 22 -

- ⁷ Yachayqa mana haypay atinam
mana tanteoyoq runapaqqa.
Juzgadopiqa manam imayna rimayta
atinchu payqa.

- 23 -

- ⁸ Mana allinllata rurananpaq piensaqtam
Sacre runawan sutichanku.
⁹ Mana tanteoyoq runakunaqa huchallapim piensanku.
Burlakuq runataqa runakunam cheqninku.

- 24 -

- ¹⁰ Sasachakusqayki punchawpi hukmanyaruspaqa
pisi kallpayoqñam rikurirunki qamqa.

- 25 -

- ¹¹ Libray wañuyman pusasqakunata.
wañunayaqkunatayá harkay wañunanmanta.
¹² “Cheqappunipas manam yacharqanichu” niptikipas
¿manachum cuentata qokuchkan
sonqokuna qawaqqa?
¿Manachum chaytaqa yachachkan
vidakuna waqaychaqqa?
Runakunapa rurasqanman hinataqmi payqa paganqa.

- 26 -

- 13 Churilláy, allin kasqanraykuyá
mikuykuy avejapa miskinta.
Miskillaña kasqanraykuyá malliykuy
panalpi miskita.
- 14 Chaynapim yachanki
yachayniyoq kayqa miski hina kasqanta.
Chayta tariruptikiqa hamuq tiempopim
allinnikiqaq kanqa.
Chayta tariruptikiqa
suyasqaykipas manam yanqachu kanqa.

- 27 -

- 15 Mana allin ruraq runa hinaqa amayá wateqaychu
allin ruraq runapa wasintaqa.
Mana allin ruraq runa hinaqa amayá saqueaychu
paypa *yachasqan wasintaqa.
- 16 Allin ruraq runaqa qanchis
kutita urmaspanpas yapatawanmi sayarinqa.
Mana allin ruraq runakunam
ichaqa desgraciaman urmaykarinqa.

- 28 -

- 17 Enemigoyki desgraciaman urmaykuptinqa
ama kusikuychu.
Imapipas pantaruptinqa amataq sonqoykipi
kusipayaychu.
- 18 Kusipayaptikiqa Tayta Dios
yacharuspanmi mana gustarunmanchu chayta.
Chaynapim Tayta Dios piñakuyninta
asurirachinman pantaq enemigoykimanta.

- 29 -

- 19 Ama piñakuychu mana allin ruraqkunarayku.
Ama envidiakuychu mana allin ruraqkunarayku.
- 20 Mana allin runapaqqa hamuq punchawkunam
mana allinlla kanqa.
Mana allin ruraq runakunapa vidanqa
wañuruq mechero hinallam kanqa.

- 30 -

- 21 Tayta Diostawan reyta respetay,
churilláy.
Ama juntanakuychu traicionaq runakunawan,
churilláy.

- 22 Qonqaymantam castigasqa kanqaku
chay traicionaq runakunaqa.
Manam pipas yachanchu Tayta Diospa
nitaq reypa castiganantaqa.

Yachayniyoq runakunapa wakin rimasqankuna

- 23 Yachayniyoq runakunam kaykunatapas nirqa:

Manam allin chu juezkuna arreglaspanku
hukkaqnin runallaman sayapakuyninku.

- 24 Mana allin ruraq runatam ninmanku:
“Qamqa kanki allin ruraqmi” nispanku.
Chayna niq runataqa runakunam ñakanqaku.
Chayna niq runataqa nacionkunam desprecianqaku.

- 25 Mana allin ruraqkunata qaqchaqqa
allinmi kanqaku.
Chayna ruraq runakunaqa hatunmanta
bendecisqam kanqaku.

- 26 Diospa munasqanman hina rimaq runaqa
uyariqninpa siminta muchachkaq hinam kanqa.

- 27 Wasikimanta hawapi arreglay ruranaykikunata.
Tukupay chakraykipi llamkaynikikunata.
Chaymantañam rurakunki wasikita.

- 28 Runamasikipa contranpiqa
amam yanqamanta testigakunkichu.
Amataqmi llullakunataqa paypa
contranpi rimankichu.

- 29 Ama niychu: “Rurawasqanta hinallam paytapas
rurasaq” nispaqa.
Ama niychu: “Rurawasqanta hinallam ñoqapas
kutichisaq” nispaqa.

- 30 Pasarqanim qella runapa
chakranpa patanta.
Pasarqanim mana yuyayniyoqpa
uvas huertanpa patanta.

- 31 Qawariptiyimi chay chakranpiqa
kichkakunallaña wiñarusqa.
Qawariptiyimi chay chakrantaqa
itanakunallaña huntarusqa.
Rumi perqankunapas lliwmi tuñirusqa.

- 32 Chaykunata qawaspaymi

chaykunamanta yuyaymanarqani.

Chaykunata qawaspaymi kay

yachachikuyta entienderqani:

³³ “Asllatapas puñuykusaqraq” niptikiqa,

“Puñunayawachkanraqmi” niptikiqa,

“Makiykunatapas chupqaykuspaymi waqtapakusaq”

niptikiqa

³⁴ wakchayaymi chayaramusunki.

Yanqa purikuq hinam chayaramusunki.

Armasqa salteaq hinam chayaramusunki.

Salomonpa wakin rimasqankuna

(25:1-29:27)

25 ¹ Juda nacionpa reynin Ezequiasmi serviqnin runakunawan qellqachirqa
Rey Salomonpa rikchanachiyninkunata:

² Imatapas pakasqanmantam Diostaqa yupaychana.

Imatapas entiendesqankumantam reykunataqa hatunchana.

³ Manam pipas entiendenmanchu cielokunapa
alto-alto kayninta.

Manam pipas entiendenmanchu kay pachapa
uku-uku kayninta.

Manam pipas entiendenmanchu reykunapa
piensayninta.

⁴ Qollqeta chullurachiptikim
qollqe chuyayarun.

Plateroñataqmi kuyayllapaq
alhajata ruraran.

⁵ Mana allin runata reypa servicionmanta qarqoruptikiqa
allin rurasqanwanmi hawkalla gobiernanqa.

⁶ Ama alabakuychu reypa qayllanpiqa.

Amataq sayaychu reqsisqa
runakunapa kasqanpiqa.

⁷ “Kay ñawpaq sitioman hamuy” nispa

reypa nisusqaykim aswan allinqa,
ancha reqsisqa runapa qayllanpi

humillachisunaykimantaqa.

Imapas rikusqaykimantaqa ama

⁸ chaylla juezkunaman willaramuychu.

Yanqañataqmi nisqaykipa contranpi huk kaqnin rimaruptin
manaña ima rurayta atiwaqchu.

- ⁹ Defiendekuy acusasuqniki runamasikimanta.
Ichaqa amam willakunkichu huk kaqninpa secretonta.
- ¹⁰ Yanqañataqmi pipas uyariruspan
penqayman churasunkiman.
Mala famayoq runa rikuriruptikiqa
mana chinkaqmi kanman.
- ¹¹ Qollqewan hapichisqa qorimanta
manzanam sumaqlaña,
chaynam terminonpi rimarisqa palabrapas sumaqlaña.
- ¹² Qorimanta anillo hinarraqmi
kasukuq runata yachayniyoqpa anyaykusqanqa.
Qori-puomanta alhaja hinarraqmi
kasukuq runata yachayniyoqpa anyaykusqanqa.
- ¹³ Imaynam rupay tiempopi runata
riti frescaykachin,
chaynam confianapaq kaq runaqa
kachaqninpa sonqonta kawsarichin.
- ¹⁴ Mana parayoq puyukuna hinam
mana imallantapas qokuykuchkaspas
yanqa alabakuq runaqa.
Mana parayoq wayra hinam
mana imallatapas qokuykuchkaspas
yanqa alabakuq runaqa.
- ¹⁵ Pacenciawanmi
munaychakuq runataqa convencechina.
Llampu simiwanmi
contrakuqtaqqa upallachina.
- ¹⁶ Saksanaykikamalla mikuy avejapa miskinta
tarispaykiqa.
Yanqañataqmi aqturuwaq aminaykikama
mikuruspaykiqa.
- ¹⁷ Ama ancha kutinyaychu
amistadnikipa wasinman.
Yanqañataqmi amirususpayki
cheqnipakurusunkiman.
- ¹⁸ Maqanapas otaq espadapas hinam
runamasinpa contranpi llullakuq runaqa.
Ñawchi flecha hinam runamasinpa
contranpi llullakuq runaqa.

- 19 Sasachakuy punchawpi kachkaspa
traicionero runapi confiakuq runaqa
utusqa kirunwan kachuchkaq hinam.
Sasachakuy punchawpi kachkaspa
traicionero runapi confiakuq runaqa
weqrustin puriq runa hinam.
- 20 Llakisqa runata takipayaq runaqa
chiri punchawpi pachanta llatanaq hinam.
Llakisqa runata takipayaq runaqa
vinagrewan jabonta tupachichkaq hinam.
- 21 Cheqnisuqniki runata yaraqptinqa
mikuykachiy.
Cheqnisuqniki runata yakunayaptinqa
tomaykachiy.
- 22 Chaynata paywan ruraptikiqa
penqakuymantam uyan pukayarunqa.
Tayta Diosmi kutichipusunki
chaynata paywan ruraptikiqa.
- 23 Norte lawmanta wayra pukumuspanmi
parata apamun.
Cuento qepi runapa rimasqanwanmi
pitapas piñarachimun.
- 24 Wasipa qatan cuartochapi
*yachakuymi aswan allinqa
atipanakuq warmiwan
hatun wasipi yachaymantaqa.
- 25 Imaynam chiri yaku ancha yakunayasqa
runata kawsarichin,
chaynataqmi karumanta hamuq noticiapas
runata kawsarichin.
- 26 Putkachasqa yakuyoq pukyu hinam
allin ruraq runaqa mana allin
ruraq runapa qayllanpi katkatatan.
Qanrachasqa yakuyoq pukyu hinaraqmi
allin ruraq runaqa mana allin ruraq
runapa qayllanpi katkatatan.
- 27 Avejapa miskin achka mikuyqa
manam allinchi.
Alabasqa kanapaq maskayqa
manam allinchi.

²⁸ Imaynam murallasqa llaqta
tuñiriruspan mana defensayoqña rikurirun,
chaynam mana controlakuq
runapas mana defensayoqña rikurirun.

26 ¹ Poqoy tiempopi qasaqa manam allinchi.
Cosecha tiempopi parapas manam allinchi.
Chaynam sonsopa reqsisqa
kayninpas mana allinchi.

² Imaynam pichinchu pawayllapawan,
chaynam yanqamanta ñakaypas
mana imanakunchu.
Imaynam wayanakuypas muyuylla-muyun,
chaynam yanqamanta ñakaypas
mana imanakunchu.

³ Azotewanmi caballotaqa mansana.
Cabestrowanmi asnotaqa manejana.
Azotewantaqmi sonsotapas castigana.

⁴ Amayá mana tanteaspa rimasqanman hinachu
contestay sonso runataqa.
Sonso kasqaykipaqmi qawachikuwaq
chaynata ruraspaqa.

⁵ Mana tanteaspa rimasqanman hinayá contestay
sonso runataqa.
Mana chayqa yachayniyoqpaqmi
hapikunman payqa.

⁶ Chakinta kuchukuchkaq hinam
sonso runawan noticia apachiq runaqa.
Dañolla ruraq hinam
sonso runawan noticia apachiq runaqa.

⁷ Imaynam suchu runapa chakinkuna
mana valenchi,
chaynam sonsopa rikchanachiy rimasqanpas
mana valenchi.

⁸ Warakapi watasqa rumiqa
manam valenchi.
Chaynam sonsota alabayqa
mana valenchi.

⁹ Imaynam machasqa runa

makinta kichka tipaptin mana musyanchu,
chaynam rikchanachiyas
sonsopa siminpiqa mana entiendekunchu.

10 Llapa purikuqta flecharuq runa hinam
sonso runata llamkananpaq contrataq runaqa.
Llapa purikuqta flecharuq runa hinam
yanqa purikuqta llamkananpaq contrataq runaqa.

11 Imaynam allqo mikusqanta kutirachispan
kaqllamanta mikurun,
chaynam sonso runaqa
mana tanteaspa rurasqanta kaqllamanta ruraron.

12 Sonso runam aswan allinqa
kikillan yachaysapapaq hapikuq runamantaqa.

13 Qella runam nin:
“Leonqa ñanpim kachkan” nispa.
Qella runam nin:
“Leonqa callekunapim kachkan” nispa.

14 Imaynam punku kuyun tiyananpi,
chaynam qellapas qochpan camanpi.

15 Qella runaqa platomanmi haywarin makinta
ichaqqa qellakunmi siminman apaykuyta.

16 Qella runaqa yachaysapa kasqanpaqmi hapikun.
Yuyaywan contestaqa qanchis runamantapas
aswan yachaysapapaqraqmi hapikun.

17 Rinrinkunamanta allqo hapichkaq runaqa
locomanmi rikchakun.
Runapa pleitonman chapukuq runapas
chayna locomanmi rikchakun.

18 Imaynam loco runa wañuchinanpaq
rupachkaq flechakunawan
flechanman pitapas.

19 Chayna runamanmi rikchakun amigonta engañospan:
“Burlallapim ruraraqani” niq runapas.

20 Mana yanta kaptinqa
ninapas wañurunmi.
Cuento qepi runa mana kaptinqa
atipanakuypas tanirunmi.

- 21 Carbonmi ninataqa sansayachin.
Yantanmi ninataqa ratachin.
Pleitollapi puriqmi pitapas atipanachin.
- 22 Cuento qepi runapa rimasqankunataqa
miski mikuyta hinam runaqa millpurun.
Chayna runapa rimasqankunaqa
uyariqnin runapa ukunmanmi pasaykurun.
- 23 Imaynam allpamanta qachqa manka qollqewan
suma-sumaq llusisqa.
Chaynam mana allin sonqoyoq runapa
miskillaña rimasqanqa.
- 24 Cheqnikuq runaqa rimasqanwanmi pakan cheqnikuyninta.
Sonqonpim ichaqa yuyaymanachkan
engañananpaq kaqkunallata.
- 25 Ama creeychu
miski siminwan rimapayasuptikiqa.
Qanchis clase mana allinkunam
kachkan sonqonpiqa.
- 26 Cheqnikuyninta engaňowan pakayta munapinpas
mana allin kayninqa
sutillataqmi kanqa runakunapa qayllanpipas.
- 27 Trampapaq pozo uchkuq runaqa
kikillanmi chayman wichiyykunqa.
Rumi kuchpaq runaqa
rumi kuchpasqanwanmi hapirachikunqa.
- 28 Llulla rimaq runaqa cheqninmi
kamisqan runata.
Engañowan alabaq runaqa urmachinmi
alabasqan runata.
- 27** ¹ Hamuq punchawkunapi ruranaykimantaqa
amayá alabakuychu.
Paqarin punchaw imapas
sucedenanmantaqa manam yachankichu.
- ² Amayá alabakuychu kikillaykiqa.
Hukkaqninyá alabasunki qamtaqa.
- ³ Rumipas llasaqmi. Aqopas llasaqtqmi.
Mana tanteoyoqpa piñakuyninqa aswan llasaqmi.
- ⁴ Mana llakipayakuqmi piñakuruq runaqa.

Hamuq lloqlla hinataqmi rabiakuruq runaqa.
¿Pitaqsi defiendekuyta atinman
sientikuruqmantaqa?

⁵ Runamasikita uyanpi qaqchaymi aswan allinqa
runamasikita pakasqallapi kuyanaykimantaqa.

⁶ Corregisunaykipaq maqasuqniki
amistadnikiqa confiakunapaqmi.
Achka kutikama muchapayasuqniki enemigoykiqa
mana confiakunapaqmi.

⁷ Avejapa miskintapas manañam
munanñachu saksasqa runaqa.
Qatqe mikuypas miskillañam
yarqaymanta kaq runapaqqa.

⁸ Urpituqa pasakuspanmi saqerun qesanta.
Chaynam ripukuq runapas saqerun llaqtanta.

⁹ Miski asnaq aceitewan inciensom runapa
sonqonta kusirichin.
Kuyaqnin amistadninpa consejasqanmi
runataqa kusirichin.

¹⁰ Amistadnikitaqa amayá qonqaychu.
Taytaykipa amistadnintapas amayá qonqaychu.

Sasachakuypipas
wawqekipa wasintaqa amayá yaykuychu.
Karu llaqtapi *yachaq wawqekimantaqa
hichpaykipi yachaq vecinoykim aswan allinqa.

¹¹ Churilláy, yachayniyoq kaspayá
kusiriykachiy sonqoyta.
Chayna kaptikiqa contestasaqmi
insultaqniy runata.

¹² Allin yuyayniyoq runaqa desgracia sucedenanta
qawarispammi asurikun.
Pisi experienciayoqñataqmi
chayninta pasaykuspan ñakarikun.

¹³ Mana reqsisqa runata pipas garantizaptinga
chay runapa pachantayá prendapaq hapiy.
Chuchumika warmita pipas garantizaptinga

chay runapa pachantayá prendapaq hapiy.

- ¹⁴ Tutapayaraq qaparispa
amistadninta rimaykuq runaqa,
amistadnin insultaqpaq
hapisqam kanqa.
- ¹⁵ Atipanakuq warmiqa
sutupayamuq para hinam.
- ¹⁶ Chay warmita upallachiyqa
wayra harkay hinam
otaq *alleq makipi
aceiteta hatalliy hinam.
- ¹⁷ Imaynam fierro limawan
fierrota afilanku.
Chaynam amigopurapas
entiendenachikunku.
- ¹⁸ Higos sachata cuidaq runaqa
ruruntam mikunqa.
Patronninpa imankunatapas
nanachikuqqa alabasqam kanqa.
- ¹⁹ Yakupi runa qawakuptinmi
uyanta rikurichin.
Chaynam runapa sonqonpas
imaynam runa kasqanta qawachin.
- ²⁰ Sepulturawan uku pachaqa
manam huntanchu.
Chaynam munapayaq runapas
munapayasqanwanqa mana contentakunchu.
- ²¹ Qollqetawan qoritaqa ninawan chulluchispam
allin kasqanta yachanku.
Chaynataqmi runamantapas alabasqa kasqanwan
allin otaq mana allin kasqanta yachanku.
- ²² Kawsaytawan kuskata maraypi kutapayaptikipas
mana tanteoyoq runaqa
manam qonqanqachu
mana tanteoyoq kayninmantaqa.
- ²³ Qawariy ovejaykikunapa imaynam kasqanmanta.
Nanachikuytaq chaykunapa imaynam kasqanmanta.

- 24 Qori-qollqeqa manam
tukuy tiempo duraqchu.
Reypa gobiernonqa takyanqa
manam wiñaypaqchu.
- 25 Lliwakunam ikllirimunqa.
Qorakunam rikurimunqa.
Orqokunapi pastokunaqa
rutusqam kanqa.
- 26 Hinaptinga ovejaykikunapa
millwanwanmi pachakunki.
Chivatoykikunata *rantikuspam
qamqa allpata rantinki.
- 27 Cabraykikunapa lechenpas
manam pispusunkichu.
Familiaykikuna tomananpaqmi
mana-pisinqachu.
sirvientaykikuna tomananpaqmi
mana pisinqachu.

28 ¹Mana pipas qatikachachkaptinmi
ayqen mana allin ruraq runaqa.
Leon hina confianzayoqmi
kachkan allin ruraq runakunaqa.

²Hoqarikuq runakuna nacionpi karuptinmi
gobiernaqnin runakuna achkayanku.
Allin entiendeq yachayniyoq runa gobiernapninmi
runakuna ordenpi kawsanku.

³Wakcha runakunata ñakarichiq
mana piyniyoq runaqa,
cosechata pampaman mastaruq
loco para hinam kanqa.

⁴Diospa yachachikuyninmanta rakikuq runakunam
mana allin ruraqkunata alabanku.
Diospa yachachikuynin kasukuqkunañataqmi
mana allin ruraqkunapa contranpi churakunku.

⁵Mana allin ruraq runakunaqa
manam entiendenkuchu allin arreglomanta.
Tayta Diosman hapipakuqkunam
ichaqa entiendenku tukuy imata.

⁶Mana huchallikuq
wakcha runam aswan allinqa

pantayllapi kawsaq
apu runamantaqa.

- ⁷ Tayta Diospa yachachikuynin kasukuq runaqa
allin entiendeq runam.
Mikuysapakunawan juntanakuq runaqa
taytan penqachiq runam.
- ⁸ Qollqeta prestaspan mirayninkunawan
qori-qollqe huñuq runaqa
wakchakunamanta llakipayarikuq runakunapaqmi
chay qollqeta huñunqa.
- ⁹ Pipas Tayta Diospa yachachikuyninkunata
mana kasukuptinqa,
Tayta Diospas paypa mañakusqankunatam cheqninqa.
- ¹⁰ Diospa kamachisqanman hina ruraqta
mana allinman pantachiq runaqa
toqlla churasqaman hinam chay
pantay kawsayman wichiyykunqa.
Mana huchayoyq runakunañataqmi
allin herenciata chashinqa.
- ¹¹ Yachayniyoq kasqanpaqmi
hapikun apu runaqa.
Paypa mana yachayniyoq kasqantam
qawachin entiendeq wakchaqa.
- ¹² Allin ruraq runakuna vinceruptinqa
hatun fiestata ruraspam kusikunku.
Mana allin ruraqkuna hoqarikuqta
runakunam pakan-pakanlla purillanku.
- ¹³ Huchankuna pakaq runaqa
manam allin chu kanqa.
Huchanta willakuspa wanakuq runam
ichaqa Diospa kuyapayasqan kanqa.
- ¹⁴ Mayna kuisqam tukuy tiempopi
Tayta Dios respetaq runaqa.
Sonqon rumiyachiq runam
ichaqa desgraciapi rikurinqa.
- ¹⁵ Qaparkachaq leonqa
otaq pawamuq ukumariqa ñakarichikunmi.
Wakcha runakunapi

gobiernaq mana allin runapas ñakarichikunmi.

- 16 Mana entiendeq runa gobiernaspanqa
aswanraqmi ñakarichin runakunata.
Engañaspa ganayta cheqniq
runaqa kawsanqam unay watakunata.
- 17 Runamasin wañuchiqa
conciencia pa acusasqanqa
kawsanan punchawkamam pakan-pakan kanqa.
Amayá pipas sayapakuchunchu chay runamanqa.
- 18 Mana huchayoq kawsaq runaqa
salvasqam kanqa.
Mana allin kawsaq runaqa
desgraciamanmi wichiynkunqa.
- 19 Chakranpi llamkaq runaqa
mikuywan saksasqam kanqa.
Yanqa purikuq runaqa
wakchayaypa intusqanmi kanqa.
- 20 Confianza runaqa
ancha bendecisqam kanqa.
Chaylla apuyaruy munaqqa
castigasqapunim kanqa.
- 21 Manam allin chu huk kaqnin
runallaman sayapakuyqa.
Parten tantaraykullapas
huchallikunmanmi runaqa.
- 22 Chaylla apuyaruytam munan
envidioso runaqa.
Manam yachanchu wakchayaypi
rikurirunantaqa.
- 23 Alabaqnin runamantapas mastaqqa
qaqchaqnintam mastaqqa kuyanqa.
- 24 Taytanmanta suwakuruspa
mana huchapaq hapiq runaqa,
mamanmanta suwakuruspa
mana huchapaq hapiq runaqa
runa wañuchiqa amigonmi kanqa.

25 Ancha ambicioso runaqa
runamasinta peleanachiqlam.
Tayta Diospi hapipakuq runaqa
kanqa allinllam.

26 Piensasqallanpi hapipakuq
runaqa sonso runam.
Yachaywan kawsaq runaqa
librasqa runam.

27 Manam pisipunqachu
mana kapuqniyoq wakcha runaman
qoykuqpaqqa.
Mana llakipayakuqmi ichaqa
ñakasqa kanqa.

28 Mana allin ruraqkuna hoqarikuptinqa
runakunam pakakunku.
Mana allin ruraqkuna chinkaruptinqa
allin runakunam mirarunku.

29 ¹Qaqchasqa kaspan sonqon rumiyachiqqa
mana musyayllatam chinkachisqa rikurirunqa.
Manaña remedioyoqmi chinkachisqa rikurirunqa.

² Allin ruraq runakuna miraptinqa
runakunam kusikunku.
Mana allin ruraqkuna munaychakuptinqa
runakunam ñakarispas waqanku.

³ Yachayniyoq karuyta munaq runaqa
tayatantam kusichin.
Chuchumikakunaman qokuq runam
ichaqa imankunatapas chinkachin.

⁴ Allin arreglota ruraspanmi
reyqa nacionninta takyachin.
Yanqamanta regalo chaskiq
reyqa nacionnintam wichirachin.

⁵ Amigonta chaylla-chaylla alabaq runaqa
amigonpaqmi toqllata churachkan chaywanqa.

⁶ Mana allin runapaqqa mana kasukusqanmi
toqlla hina kachkan.
Allin ruraq runapaqqa
takiwan kusikuymi kachkan.

- ⁷ Allin ruraq runaqa nanachikunmi
mana imayoc runakunapa derechonmanta.
Mana allin ruraq runataqa
manam imapas qokunchu chaykunamanta.
- ⁸ Burlakuq runakunam
llaqta runakunata hatarichin.
Yachayniyoqkunataqmi chay
hoqarikuqkunapa piñakuyninta tanichin.
- ⁹ Yachayniyoq runa mana tanteoyoq
runawan pleitoman yaykuptinqa,
chay mana tanteoyoqmi rabiyaqlla burlakuqlla kanqa.
Manam hawkayay kanqachu paypaqqa.
- ¹⁰ Runa wañuchi q runakunam mana
huchayoq runata cheqninku.
Diospa munasqanman hina ruraq runakunatam
wañuchiypi rinku.
- ¹¹ Sonso runaqa
chayllam piñakun.
Yachayniyoq runaqa
piñakuynintam munaychakun.
- ¹² Gobierna q runa llulla rimaqkunapa
rimasqanta kasuptinqa,
llapa serviqninkunam
mana allin ruraq rikurirunqa.
- ¹³ Wakchapas, ñakarichiqninpas
chullallam kanku.
Iskayninkuman Tayta Dios ñawita qosqanraykum
chaynaqa kachkanku.
- ¹⁴ Wakchakunapaq allin arregla q reyqa
gobiernontam wiñaypaq takyachinqa.
- ¹⁵ Runam yuyayta hapin azotesqaraq.
Runam yuyayta hapin anyasqaraq.
Munaysapa warmam
mamanta churan penqaymanraq.
- ¹⁶ Mana allin ruraq runakuna miraptinmi
huchapas mirarunraq.
Allin ruraq runakunam ichaqa

- urmasqantapas rikunqakuraq.
- 17 Churikita corregiptikiqa
anchatam kusichisunki payqa.
- 18 Tayta Diosmanta hamuq
palabra mana kaptinqa
munasqankutañam ruranku runakunaqa.
iMayna kusionqam Tayta Diospa
yachachikuyninkuna kasukuq runakunaqa!
- 19 Sirvientetaqa manam simillawanqa corregichwanchu.
Entiendespanpas payqa manapunim kasukunmanchu.
- 20 Sonso runam aswan allinqa
mana piensarispa chaylla rimaruqmantaqa.
- 21 Warma kayninmanta
kuyapayasqayki sirvienteqa
wiñaruspanmi manaña
kasukuq rikurirunqa.
- 22 Chaylla piñakuruq runaqa
atipanakuyllatam hatarichinman.
Rabiakuruq runaqa anchallatañam
huchallikurunman.
- 23 Orguloso runaqa
humillachisqam kanqa.
Humilde runañataqmi
allin reqsisqa kanqa.
- 24 Suwakunawan hukllawakuq runaqa
cheqninmi vidanta.
Suwachikuq ñakachkaptinpas
manam willakunchu rurasqanmanta.
- 25 Kikinqa toqlla churachkaq hinam
runamasin manchakuq runaqa.
Tayta Diospi confiakuqñataqmi
paypa amparasqan kanqa.
- 26 Achkaqmi maskanku gobiernaq
runapa favorninta.
Tayta Diosllam runapa
asuntontaqa arreglan allinta.

27 Allin ruraq runakunam millakun
mana allin ruraqkunata.
Paykunañataqmi millakun Diospa munasqanman
hina kawsaqkunata.

Agurpa yachachisqankuna

30 ¹Masa lawpi *yachaq Jaquepa churin Agurpa yachachisqankuna. Itiel-
man chaynataq Ucalman yachachispanmi Agur kaynata nirqa:

²Ñoqam kani wakin runakunamantapas
aswan mana umayoq runaqa.
Manam entiendenichu
wakin runakuna hinaqa.
³Yuyayniyoq kaytaqa manam yachanichu.
Chuya Diosmantapas manam imatapas yachanichu.
⁴¿Pitaq cielokunaman seqaspa uraykamurqa?
¿Pitaq wayrakunata makinpi putqorqa?
¿Pitaq capanpi watarqa yakukunata?
¿Pitaq churarqa allpapa linderonkunata?
¿Imataq paypa sutinqa yachaptikiqa?
¿Imataq churinpa sutinqa yachaptikiqa?

⁵Confiakunapaqmi
Diospa llapallan prometesqankunaqa.
Diosmi harkan llapallan
paypi amparakuqkunataqa.
⁶Ama imatapas yapaychu paypa nisqanman.
Yapaptikiqa yanqam qaqchasunkiman.
Llullakuqpaqmi payqa hapisunkiman.

⁷Iskay mañakuyllatam mañakurqayki,
Diosnilláy.
Manaraq wañukuchkaptiyyá qoykuway,
Taytalláy.

⁸Engañaq kanaymantayá libraykuway.
Llullakuq kanaymantayá harkaykuway.
Amataq wakchayachiwaychu.
Nitaq apuyarachiwaychu.
Mikunaypaq kamaqllatayá qoykuway.

⁹Puchu-puchu kapuwaptinqa yanqam negaykiman:
“Pitaq Tayta Diosqa” nispa.
Wakchayaruspayñataqmi suwakuymán
qam Diosniypa sutikita penqayman churaspa.

¹⁰Patronninpa qayllanpiqa amam rimankichu
sirvientepa contranpiqa.

Yanqañataqmi qamña castigasqa
kawaq ñakasuptikiqa.

- ¹¹ Kanmi taytan ñakaq runakuna.
Kantaqmi mamanmanta rimakuqkuna.
- ¹² Wakin runakunaqa limpiopaqmi hapikunku
ichaqa manaraq qachanku mayllasqam kachkanku.
- ¹³ Kanmi alto tukuspa despreciaqkuna.
Kanmi despreciowan runamasin qawaqkuna.
- ¹⁴ Kanmi espada hina kiruyoq runakuna.
Kanmi cuchillo hina waqoyoq runakuna
kay pachapi humildekunata mikurunanpaq,
runakunamanta wakchakuna tukurunanpaq.
- ¹⁵ Yawar soqoq kuwikapa iskay wawankunam ninku:
“Qoway, qoway” nispa.

Kanmi kimsa mana haykapipas saksaqkuna,
tawa kaqpas manam ninmanchu:
“Chayllapaqñam” nispa.

- ¹⁶ Sepulturaqa manam ninmanchu:
“Chayllapaqñam” nispa.
- ¹⁷ Taytan burlakuq runapa ñawintaqa
cuervokunayá horqochun.
Maman mana kasukuq runapa ñawintaqa
ankakunayá mikuchun.
- ¹⁸ Kimsa kaqkunatam mana entiendeyta atinichu.
Tawa kaqtaqa manataqmi reqsiyta atinichu.
- ¹⁹ Maynintam anka cielopi pawasqantaqa
manam reqsinichu.
Maynintam buque lamar qochanta risqantaqa
manam reqsinichu.
Imaynam sipaspa sonqonta qari suwasqantaqa
manam reqsinichu.
- ²⁰ Pierdeq casada warmim nin:
“Manam huchallikurqanichu” nispa.
Mikuruspa simin pichakuchkaq hinam nin:
“Manam huchallikurqanichu” nispa.
- ²¹ Kimsa clase runakunam
nacionta chaqwaman churanku.
Tawa kaq clase runakunapas
mana aguantay atinam kanku.
- ²² Sirviente runapa rey kasqanqa
mana aguantay atinam.

Mana umayoq runapa
llumpa-llumpay mikusqanqa
mana aguantay atinam.

²³ Mana kuyasqa warmipa casarakusqanqa
mana aguantay atinam.
Patronanpa rantinpi rikurirurq sirvientaqa
mana aguantay atinam.

²⁴ Kantaqmi kay pachapi tawa taksa animalchakuna,
chaykunam llumpay yachaysapa animalchakuna.
²⁵ Sisichakunam mana ancha kallpayoq kachkaspanpas
cosechapi mikunankuta huñukunku.
²⁶ Purun qowi animalchakunam pisi kallpayoq
kachkaspankupas
ranrakunapi wasichakunku.
²⁷ Aqarway urukunam reyninku mana kachkaptinpas
tropa-tropa lloqsinku.
²⁸ Sukullukuykunam hapirunalla kachkaspapas
reypa palacionpiraq *yachanku.

²⁹ Kimsa kaqkunam sumaqlлатаña purin.
Tawa kaqpas sumaqlлатаña purin.

³⁰ Leonqa aswan kallpasapam
llapallan animalmantapas.
Payqa manam qepamanqa
kutirinmanchu imaraykupas.

³¹ Qari-qarim purin
gallopas chaynataq chivatopas.
Qari-qaritaqmi purin
mana vancey atina reypas.

³² Loco hina alabakuspaykiqa
simikitayá makikiwan taparuy.
Mana allinta piensaruspaykiqa
simikitayá makikiwan taparuy.

³³ Lecheta qaywispaqa
chay lechetam tikarachinki.
Senqaykita llapiparuspaqa
yawartam lloqsirachinki.
Pitapas rabiachispaykiqa
maqanakuytam hatarirachinki.

Rey Lemuelpa yachachisqankuna

31 ¹ Masa lawpi Rey Lemuelpa yachachisqankuna. Chay yachachikuykunawanmi paytapas maman corregirqa:

² ¿Imanikimantaq wawalláy?
¿Imanikimantaq wachakusqalláy?

- ¿Imanikimantaq prometekuspa mañakusqay wawalláy?
- ³ Warmikunawanqa amayá
kallpaykita tukuychu.
Reykuna chinkachiq warmikunawanqa
amayá kawsaychu.
- ⁴ Lemuel, reykunaqa
manam vinotaqa tomananchu.
Poqosqa aqa tomay munaypas
manam munaychakuqkunapaqchu.
- ⁵ Tomaspankuqa Tayta Diospa
decretonkunatam qonqarunmanku.
Llapallan ñakariqkunapaq
allin arreglo ruraytam tikrarunmanku.
- ⁶ Wañunayaq runakunamanyá
poqosqa aqataqa qoykuy.
Llakisqa runakunamanyá
vinotaqa qoykuy.
- ⁷ Tomaspankuyá qonqachunku
wakcha kayninkuta.
Tomaspankuyá amaña
yuyarichunkuchu ñakarisqankuta.
- ⁸ Mana rimariqkunapa favorninpiyá rimariy.
Mana piyniyoqkunatayá qamqa defiendey.
- ⁹ Allinta arreglanaykipaqyá rimariy.
Humildekunata defiendenaykipaqyá rimariy.
Wakchakunata defiendenaykipaqyá rimariy.

Allin warmiqa alabasqam

- ¹⁰ Sasa tarinam allin warmiqa.
Alhaja rumimantapas ancha
valorniyoqmi payqa.
- ¹¹ Paypiqa pasaypaqtam confiakun qosanpas.
Qosanpaqqa mirapunqam tukuy imanpas.
- ¹² Kawsanankamam qosanta
tukuypi agradan payqa.
Kawsanankamam allin kaqkunallata
ruran payqa.
- ¹³ Rantinmi millwatawan linota.
Ganasllawanñam ruran tukuy imata.
- ¹⁴ Negociante buque hinam huñumun mikuyta.
Karumantaraqmi huñumun mikuyta.
- ¹⁵ Tutaraq hatarispanmi
familiarankunaman mikuchin.
Sirvientakunamanpas
imam ruranantam kamachin.

- 16 Chakrata qawaramuspanmi rantirun.
Ganakusqanwantaqmi uvasta plantarun.
- 17 Chumpikuspanmi alistakun.
Makinkunatam kallpanchaykun.
- 18 Negociontam sumaqta
cuidan allin kananpaq.
Ancha tutakamam mecheronpas
ratan rurananpaq.
- 19 Kallapanta hapispanmi puchkan.
Puchka tullunta hapispanmi puchkan.
- 20 Ñakariqkunamanmi imallantapas qoykun.
Wakchakunamanmi makinta haywariykun.
- 21 Manam manchakunchu rititaqa.
Rakta pachayoqmi kachkan familiankunaqa.
- 22 Payqa awakunmi sumaq colchakunatapas.
Fino telamantam ruran pachakunatapas.
- 23 Qosanpas suti reqsillam llaqtapa zaguanninpa plazanpi.
Payqa suti reqsiyllam ancianokunawan
huñunakusqanpi.
- 24 Payqa camizonkunatapas ruraspanmi *rantikun.
Chumpikunatapas negociantekunamanmi rantikun.
- 25 Kallpayoq chaynataq respetasqa
kayninmi pachankunaqa.
Manam manchakunchu
hamuq punchawkunamantaqa.
- 26 Payqa rimanpas ancha yachaywanmi.
Yachachinpas ancha kuyapayakuywanmi.
- 27 Sumaqtam qawan familiankuna
imaynam kawsasqantaqa.
Manam mikunchu
mana trabajonpa chanin mikuytaqa.
- 28 Wawankunapas allinllatañam
riman kaynata:
Qosanpas alabantaqmi kaynata:
- 29 “Achka-achka warmikunam ruranku allinkunata” nispa.
“Qanmi ichaqa masyarunki llapallankuta” nispa.
- 30 Warmipa kuyayllapaq kayninpa yanqam.
Buenamoza kayninpas chinkaruq
waspiy hinam.
Tayta Dios respetaq warmiqa
alabanapaq hinam.
- 31 Tukuy chaykuna rurasqanmantayá
qoychik premiota.
Rurasqankunayá llaqtapa zaguanninpa plazanpi
alabachun payta.